

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

593

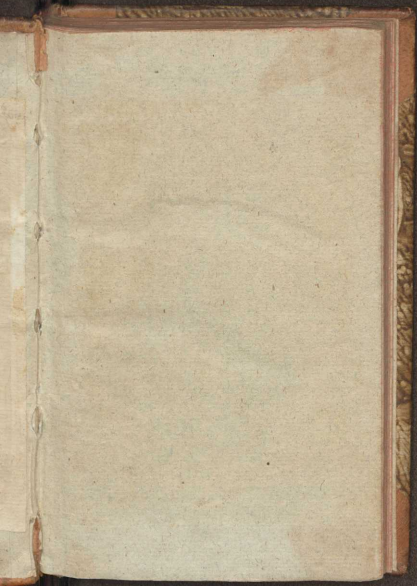
DA Box

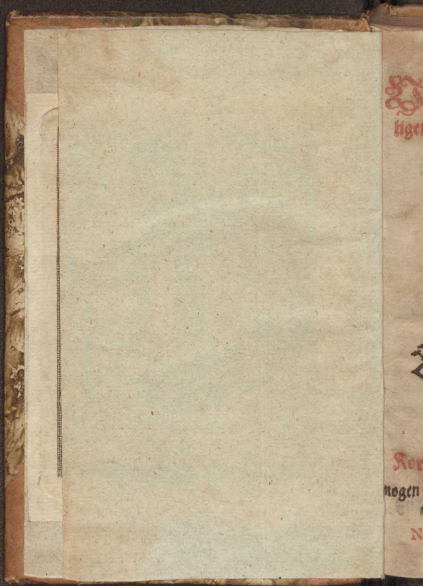
N° 619.

M. T. S. 1842

TRIFOLIUM

Theologicum,
Hdi huiusmodi Rorte
ligen oc Summariste vlij er besatet

et comprehenderet

den

papist • Jesviteste/
Luther • Evangeliste/

oc

Swinglio • Calviniste/
Troec oc Lardom/

Korteligen vteqvængen / ingen till
nogen foract / aff deres egne Schriffter oc Docu-
menter Colligeret oc sammenscreffuit

NICOLAO HELDUADERO,

CHRISTI SERVO,

DE DOGMATIBUS PONTIFICIS

*Dogmata Pontificis studiose sana capesso;
Comprobo Calvini congrua scripta DEO;
Et sum Lutheri verum scribentis amicus,
Sed placet ex illis nullus iniqua docens.
Livor abi, tetraq; scabros rubigine dentes
Conde, putris taceat lingua; faceffe procul.*

N H.

Ehrlig

DE
Ha
Ehrl
Ande
desou
Wo
hafuer
Todist
Eboer.
tre opla
nis Hir

Ehrlig / Wiis
 oc Belforstandig Mand /
 Hans Anderson / Ridesougitt til
 Wognøe vdi Halland.

Sampthans Kiere Broder /

Ehrlig / Wiis oc Belforstandig
 Anders Anderson / Skriffuer oc Ri-
 desougitt til Halmsted / Mine synderlige gode
 Wenner / Ynsker ieg Naade oc fred / ved
 Christum vor H Erre / Amen.

Ehrlige / Wiise / Belforsian-
 dige gode Wenner / Josephus , den
 Jødiske Historicus oc Chronolo-
 gist , skriffuer / at vdi Christi tider /
 hafuer været trene partier oc Secter / blant det
 Jødiske folk / nemlich : Phariseer / Saduceer oc
 Esøer. Disse hassue først ladet sig høre / heller
 ere opkomne / vdi den ypperste Præstis Johan-
 nis Hircani tider / vngesehr / ved - 125. Aar for
 Christi

Fortalen.

Christi sødgers; blant huiteke / Pharisæerne
 vilde actis for de hyperligste oc anseerligste.
 Thi Pharisæerne vaare Rabbiner oc Docto-
 res, som forklarede oc explicerede Guds Lov
 oc den Hellige Schrifte / oc sade til met paa
 Moisis Stoel / som Christus siger Matth.
 23. De lærde at der vaar icke yden en Eeniste
 Gud som haaffde skabt Himmelen / Jorden / oc
 alting / som vaar en ewig / Guddommelig væs-
 relse oc Essentia Spiritualis, De at Messias
 skulle komme oc tilføre det Menniskelige lig-
 wsigelige / herlige oc dyrebare gaffuer; Derneft
 at den Jødiske Politie / ordning oc Kircke: Cer-
 remonier aff Gud selffuer vaare indstiftede /
 bestickede / forordnede / befalede oc introduce-
 rede, oc at Abrahams Sæd / Børn oc effter-
 kommere / vaare den rette / sande oc ewige
 Guds Kircke / effter Guds Guddommelig for-
 jettelse; Item / at menniskernes Siæle vaare
 oc bleffue wdødelige; Troede oc Legemens op-
 standelse / oc effter Døden det ewige liif; til
 met at de wgudelige skulle straffis effter deris
 fortieniste / met Helffuedis pine / men de from-
 me oc Gudfryetige skulle anamme den ewige
 roe oc glæde / etc. Derhos haaffde de oc mange
 falske opinionones oc meeninger / desligeste bes-
 sønderlig Ceremonier aff dennem selffuer op-
 dicte

dicte
 Mar
 hof
 Chr
 Ma
 Ma
 mac
 ph
 aff
 som
 ne.
 L
 er
 Sad
 de a
 men
 ger
 fare
 Hed
 sop
 nem
 heff
 De
 Chy
 20.
 dpe

Sortalen.

Dietede oe paafundne / som mand kand løse hoff
 Matth. cap. 23. oc Lucam 11. oc 18. Deltigefte
 hoff Iosephum lib. 13. cap. 18. Dife forfulde
 Chriflum paa det allerhøfftigfte / Matth. 12.
 Marc. 3. Luc. 11. Joh. 8. Ja / indtil døden
 Matth. 15. Joh. 11. oc 18. Thi de haffde stor
 maect oe myndighed blant Jøderne / som Iose-
 phus lib. 13. cap. 23. formelder : De vilde icke
 aff nogen være straffet eller reformeret, effter
 fom de haffde Nættene oc maecten i hænder
 ne.

Den anden Jødiske Sæct vaar Sadducees
 ernis. Diffe vilde vere de reiferdigfte / thi
 Saddikim/ kaldis paa vort maal / reiferdig :
 de actede intet om Propheternis Schriffter/
 men annammede alleenifte de fem Moisis Bø-
 ger / huad ellers fandtis Bibelen lode de
 fare/til met beblandede de Moisis Bøger met
 Hedenfte / Aristotelishe oc Platonishe Philo-
 sophie oc spikfindighed. Forsulde oc Johans
 nem oc Chriflum met sine Discipler paa det
 høfftigfte. De trode icke Legemens opstandelse /
 Derfaare holdte de en merkelig disputatz met
 Christo der om / Matth. 22. Marc. 12. Luc.
 20. thi de formeente Siælen at forquinde oe
 døe til lige met Legemet / oc intet liff at skulle

Sortalen.

forhaabis effter dette Liff; De formeente oc
at Gud belønnede det gode / oc straffede det
onde / alleene i dette oc icke i det tilkommende
liff. Derfaare effterfulde de Sardanopali
Eow oc Leges.

Ede, bibe, lude, rerum presentibus exple
Delitiis animum, post mortem nulla volu-
(ptas.

Thi de Trode huereken Hellsuede eller
Himmerig / Engle eller Dieffle at være / som
Josephus in lib. Antiquitatum judaicar.
cap. 13. oc lib. 2. de bello jud. cap. 7. om dens
nem formelder. Derfor formanede Christus
sine Discipler / at de skulle voete sig for Pharis
sæernis oc Sadducæernis Surdey / Matth.
16.

Den tredje Sætt blant Jøderne / vaar Es
sæer eller Esæner / ret at sigt. Disse vilde als
deelis lessue effter Guds Eow / besmykede deris
Lessnet vden all hylekerie met gode gierninger /
foractede icke alleeniste Pharisæernes Hoff
mod / gierighed oc glishnerie / men end ogsaa /
Saddusæernis Epicuræische oc wgdelige Væ
sen. Som Josephus lib. 2. de bello judaico
cap. 7. tilkiende giffuer / oc sørde et reenligt /
tykt oc tuetigt Kloster / lessnet / skieteslet inder
om nogen Verdsslig ære / præct / velde / Rig
dom

Fortalen.

dom eller anseelse / troede oc Sielens vdsdelighed oc et ævigt liiff etc. Disse leffuede saa hen effter deres egen viis / oc moverede fle ingen disputatz eller spøsmaal mod Christum.

Lige som nu sagdt er om Jøderne / saa findes oc nu vdi vore tider oc sidste verdens alder / tre fornemmelige oc vnderstedentlige discordantzert blant dennem som stunge vdi Kircken: Wi troe allesammen paa en Gud / etc. Vdi de Sager / som Saligheden vedkommer oc angaar / huor vdi / en huer haffuer sin Opinion, Troe oc Meening. En besønderlig troe oc meening ere Papister med deres Jesuiter / Muncke / Nonner oc andre Anhøngere vdi. En anden oc vctigere haffuer Lutherus oc de Luther Evangeliste / som ere aff den Augsburgeste Confession. Den tredie som met fornufften kommer offuer eens / ere Zwinglianer oc Calvinister vdi: Saa at en huer defenderer oc befalder sin viis vell. Enddog foruden disse fornessnde / ere vdi fremfarne hundrede oc elleffue Aar / post reformatam Religionem per Lutherum, atskillige mange Secter opkomne: præciso uno capite Hydra renascuntur centum.

Fortalen.

Thi alleene vdi det land Holsten (icke vdi Kong: May. gebed) oc Eiderstadia, haffuer mand / cum mœore gravi omnium piorum, maatte lide icke mindre end 9. Sætter/ foruden Epicurœer/ som (maa skee) torde været de fleeste. For det første/ haffuer der været Papister. 2. Anabaptister, som mand kalder ellers Giendøbere. 3. David-jøriter. 4. Enthusiaster. 5. Sinergister, 6. Novatianer, 7. Adamiter som oc kaldis frie-geister. 8. Armenianer / oc til det 9. De nye vdsprungne Rosen-Creuzer. Huilcke med deres forargelige Læffnet / stemme væsen oc falske Lærdom haffue forfærde mange mennisker.

De enddog dennem vel icke haffuer været tilstod / publice at prædieke oc lære i Kircker heller Scholer / saa haffue de dog saad deres Wærd vdi andre forsamlinger / samquem / Kroe oc Gildehuser / & privatis converlati-onibus, (dise verre) alt formeget.

Besnynderligen haffue Menister oc Giendøbere haffdi stor plaz / effter som de haffue forholdt deris Børn Daabens Sacramente / indtil saalenge de bleffue store oc komme til Alder oc Aar / at de selffue / kunde staa ved Daaben oc suare for dennem selffue / huad de vilde troe / eller lade vere wtroet, / huor vdoft-
uer

Fortalen.

uer mange hendøde / foruden Daabens med-
deelelse. Men Christus lærer anderledis
(huilket de ickē ville acte eller ansee) at mand
skal anamme oc døbe de smaa Børn / der hand
siger Matth. 18: Det ericke min Faders villie
i Himmelen / at nogen aff de smaa Børn skulle
fortabis. Item / Matth. 19. siger hand:
Formeener ickē de smaa Børn at komme til
mig / thi himmerigis Rige hører saadanne til.
Johan. 3. Vden saa er at nogen bliffuer fød
aff vand oc Aanden / da kand hand ickē komme
i Guds Rige. De giffuer Christus vdrnyckes-
ligen tilkiende / at Himmerigis rige hører smaa
Børn til / Matth. 18. Sandelig siger ieg eder
vden saa er at i omvende Eder / oc bliffue som
Børn / da komme i ickē i Himmerigis Rige
Thi effter som de ere fødde aff fiød / da bør den
nem at igiensødis formedelst vand oc Aanden
Saa vidne oc de hellige Kircke lærere / Orige-
nes oc Cyprianus vdrnyckeligen at Christi
Apostler oc Discipler / haffue døbt de smaa
Børn: Huad wilt du da sige / O Sathan?

Men / skee dog Gud sin ewige ære / at
wi haffue i hertogdomme beholdet / den reene /
klare / wsforsalste Lutheri Bibell oc Cate-
chismum til denne dag. Effter huilcke wi haff-
ue at rette oss / som Lutherus den dyre
A. v Guds

Fortalen.

Guds mand haffuer icke alleene villet vnderflaa sig / at transferere Bibelen / enddog hand haffde besynderlige gaffuer aff Gud / men brugte end oc til medhielpere / effterschreffne høyløerde Ecclesiæ Luminibus / som haffue paa de tider været / Philippus Melanchton , Doct. Casparus Creuziger , Doct. justus jonas , Doct. Paulus Eberus , Magist. Vitus Dieterich , Doct. Johannes Bugenhagen / Doct. Johannes Forsterus , oc andre flere Guds hellige oc vdyalde Evangelii redskaber / effter som den gode Luther vel haffuer betœenct : Plus possunt oculi, quàm oculus. Derfaare sagde hand oc : Weil der Kirche gestanden ist / so hat man die Bibel noch nie also gehabt / dasz man sie so fertig vnd verstendlich / sicher / ohne anstoss hette lesen können / als wir sie hir zu Wittenberg zugericht / vnd in die Deutsche sprache (Gott lob) gebracht haben.

Denne forbemelte Bibel / som Lutherns met alle reene Augsburgeske Confessions Beskiedere / holde sig til / heller rette sig effter / er først prentet i wittenberg paa høytidst Anno 1545. Saa oc vdi Magdeburg paa Nieders
sachsesk

Fortalen.

fachsest / samme Aar / aff Hans walter. Der
 nest paa Dansk tungemaal / ord fra ord / wbes
 drageligen / absq; dolo falso, transponeret oc
 offuersæt / aff Bisper oc de Høylærde i Dan
 marc / Anno 1550. effter S. met Gud Kon
 ning Christiani Tertii, høilofflige ihukoms
 melsis alvortlige befalning. Der effter lod
 Konning Friderick den anden / samme Bibel /
 met Viti Dieterichs Summarier, Prente vdi
 Kjøbinghoffn Anno 1589. effter Hans Wapff.
 tilforne hafde hende ladet prente paa Tysk
 maal. De Anno 1596. bleff samme Lutheri Bibel /
 (intet der vdi permuteret eller forandret) paa
 Tysk / Latinisk / Græckisch oc Hebraische Tun
 gemaal / uno volumine, & in folio, Prentet i
 Hamborg formedelt David Wolders bekost
 ning. Saa er oc Lutheri Catechismus icke al
 leene aff Johanne Claio Hersbergensi, paa He
 braisk / Græck / Latinisk oc Tysk Tun
 gemaal vdsæt oc i trycken befattet / men ogsaa saa
 aar forleden / uno volumine, duodecim
 linguarum, paa tolfstags tungemaal prentet /
 oc per totam Evropam Spargeret. Huore
 fore ieg lader mig / som en Simplicist, nøye
 med samme Lutheri Translatz, indtil saalens
 ge / at hun bliffuer aff den nem / som der om
 bør at decernere, for falsk oc wrieticig dømt oc
 affkiend. Gud hielp mig oc oss alle. Jeg

Fortællt.

Jeg haffuer oc icke foruden besynderlige
 Aarsager / taget mig saare at scharffue denne li-
 den tractat / men effter som mange discours fals-
 der om Religionen / mellem den simple almue /
 som met vnyttige argumenter oc spøsmaal/
 baade hiemme oc paa fremmede stæder / mole-
 steris, aff Sophister oc spikfindige hoffueder
 som vnderstaar sig / at giøre soleket noget wiis /
 som icke i sandhed sig saaledis forholder. Da
 at mand kand vide / huad suar der hør paa /
 haffuer ieg korteligen villet tilkiende giffue dette/
 paa voris danske tungemaal. Effter som ieg
 fem Aar forleden / lige den samme materie haff-
 uer tracteret oc ladet paa Tydsk Prente i
 Hamborg / oc ingen igiensigelse eller modstand
 der paa haffuer bekommet. Thi at imodstaa
 den Aabenbare Sandhed / hører Dieffuelen til
 sampt oc alle hans tilhængere: Motte her nos-
 gen sige: Obsequium amicos, Veritas odi-
 um pariet Det haffuer ieg lenge forfarit / men
 derfor icke.

De effterdi Papisterne oc Lutheranerne
 aldelis stemme offuer eens med den hellige / gos-
 de / gamle oc Christelige Apostoliske Troe /
 som saaledis liuder:

Jeg Troer paa Gud Fader All-
 mæchtigste

mæch
 Sta

Eeni
 fang
 Zom
 Pila
 ven /
 opste
 mels
 mæch
 hand
 de D

en he
 som e
 Syn
 stand
 Diff.

der vo
 huer a
 oc til e

Fortalen.

mæchtigste Himmels oc Jordens
Skabere.

De paa Jesum Christum hans
Eeniste Son vor Herre / som bleff vnd
fangen aff den Hellig Aand / sod aff
Jomfru Maria / pint vnder Pontio
Pilato / Kaarstest / dod oc begraff
ven / nederfoer til Helssuede / tredie dag
opstod fra de Dode / opfoer til Him
mels / siddendes hof Gud faders Al
mæchtigstis høyre haand / deden skal
hand igientomme at domme leffuendis
oc Dode.

Jeg Troer paa den Hellig Aand /
en hellig / allmindelig Christelig Kirke
som er hellige Menniskers Samfund
Syndernes forladelse / Legemens Op
standelse / oc efter Doden det Ewige
Liff.

De læse oesaa / oc bruge det samme Faa
der vor / som er Herrens Bøn dagligen med
huer andre. Derfaare haffuer ieg for det første /
oc til en begyndelse / sadt Lutheri oc Papiskernes
be

Fortalen.

bekjendelse / Troe oc meening / mod dennem
som mand kalder Zwinglianer eller Calvinister:
licet:

*Non mihi Calvini nec Papæ dogma probatur,
Sed sum discipulus magne Lutheræ tuus.*

De lader derfaare alting beroe vdi Guds
alleeniste reene / klare oc sandferdige Ord / som
hand taler hoss Esaiam capite 40. VER-
BUM DOMINI MANET IN ÆTERNUM.

Det er: Guds Ord bliffuer evindeligt.
Thi der findis en text hoss Esaiam capite 8.
som saaledis liuder: *Sinon dixerint vobis
juxta verbum hoc, non erit eis matutina
lux.* Det er: Sige de eder icke effter dette
Ords liudelse da skulle icke see Morgenrøde /
somer den ævige Himmelske glæde. Derfaas
re førde den hellige Apostel S. Povel huers
cken Aristotelem, Platonem, eller nogen So-
phistiske disputationes frem / vdi sin prædieken /
nogen finde / som mand kand see oc læse i hans
første Sendebress til de Corinthier cap. 2. der
hand saaledis skriffuer:

De ieg / kiere Brødre / der ieg kom til E-
der / da kom ieg icke med høye ord eller med
høy visdom / at forkynde eder den Guddommes-
lige prædieken. Thi ieg holt mig icke der-
faare

Sortalen.

faare at leg vidste noget iblant eder / vden-
alleene den kaarstfeste **J**esum **C**hri-
stum. De ieg vaar hoff eder met skøbelig-
hed / oc met fryet oc met stor beffvelse / oc mit
ord oc min prædicken vaar icke i Menniskelige
Vijdsoms fornuftige tale / men i Aandens oc
kraftens bevijsning / at eders Troe skulde staa
fast icke paa menniskens Vijdsom / men paa
Guds kraft.

De det som wi tale om / er alligevel wijs-
dom / hoffde fuldkomme / (som lade sig nøje
met Guds ord / oc icke met fornuften disputere
eller videre randsage der om;) icke denne Ver-
dens øffuersters / huilcke som forgaar / men wi
tale om Guds hemmelige skulde vijdsom / huil-
cken Gud skickede saar verdens begyndelse /
til vor herlighed / huilcken ingen aff denne ver-
dens øffuerste kiende / thi at haffde de kiende
hannem / da haffde de icke kaarstfest herligheds
dens **H**erre. Men som skreffuet staa /
At intet øye haffuer seet / oc intet øre
haffuer hørd / oc det er icke kommet i
noget Menniskis hierte / som Gud haff-
uer bereed dem / der hannem elste.

De Gud Aabenbarede oss det formedelst
fra

Fortællent.

sin Aand / thi Aanden randsager alle ting / saa
 oc Guddomens dybhed. Thi huiletet men-
 niske veed / huad i Mennisten er / vden Mennis-
 stens Aand / som er i hannem ; Saa veed oc ins-
 gen huad i Gud er / vden Guds Aand. De
 wi hassue icke anammee verdens Aand / men
 den Aand som er aff Gud / at wi kunde vide /
 huad som off er giffuet aff Gud / huiletet wi oc
 tale icke mee ord / som Menniskelig vishdom kand
 loere / men mee ord / som den hellig Aand loerer
 oc wi dømme Aandelige Sager aandelige.
 Men det naturlige Menniske forstaar intet aff
 Guds Aand / det er hannem en Daarlighed /
 oc hand kand det icke kiende / thi det skal døm-
 mis Aandelige. De den som er aandelig /
 dømmer alting / oc dømmer aff ingen. Thi
 huo hassuer kiendt HERRENS Sind ?
 Eller huo vil vndervise hannem ?
 men wi hassue Christi Sind ; huc usq ; Apolto-
 lus Paulus. Derfaare siger oesaa Salomon
 Proverb. 25. Qui scrutator est majestatis,
 opprimetur à gloria. Jeg lader mig aldelis
 nøye mee S. Pauli Simplicitet / oc bekiens
 der :

Scire meum nihil est, nisi CHRISTUM &
 hunc Crucifixum,

Frems

Fortæll.

Fremdelis at jo ingen skal tæncke eller
 meene at ieg holder met Papisterne i de stycker
 som de fare vild vdi fra den rette Troens vey/
 haffuer ieg sat for det andet Passuens Gauer/
 met Lutheri krateborst/ som er en kort oc sands-
 soerdig beretning/ om den Troe oc lærdom/
 som holder Papisster oc Lutheraner fra huer
 andre at de icke stenime offuer et. Thi Luthers
 haffuer lutret oc reengior den Papisste
 Lærdom oc reguleret den samme effier Guds
 ord/ som stendis i den hellige Bibel / oc huad
 Munctene haffue dietet oc paafundet / foruden
 Schrifftens beviisning/ det haffuer hand de-
 leret oc vdrattet / huorsaare hand billigen bør
 at æris / prisis ochøveligen berømmis : Giers-
 ningen priser oc lossuer Westeren : Men huad
 cere vederfares hannem nu aff mange ?

Sis fur, sis nebulo, Sycophanta & turpis adul-
 (ter,

Lutherum ferias fulmine, magnus eris.

Eder mine gunsuge Landmænd oc gode vens-
 her / haffuer ieg villet tillschriffue oc dedicere
 denne liden oc ringe papiers forøring / aff effier-
 sølgende Aarsager : Først / effierdi det er mig
 forv. st bekiende / at i ere fødte aff Erlige / Chris-
 telige oc Reisfaldige Forældre / oc at eders Salige
 liere Fader Hederlig / Bellærd oc Salige Mød /

B

Hes

Förtalen.

Her Andreas Bonhäger / fordum Sogneprest
 til Bgbiery Sogn / ved Løder i lante Hol-
 sten / min gamle gode Ven oc Naabo / haffuet
 ladet eder slittigen optucte / vdi eders yngdoms
 Aar oc Alder / vdi den recne oc wforfaltede
 Religion oc Guds dyrectelse. For det Andet / at
 met andre / kunde haffue et Encolpodion ved
 haanden til at giffue suar vdi en hast / paa So-
 phisternis wnyttige spørmaal / om de edet
 nogen sinde forekommendis vorde. For det
 tredie / til en bestandige hukommelse / at wi
 haffue værre oc endnu ere gode venner oc Land-
 mænd tilfammen / oc langt afskildt fra voris
 Fæderneland / dog lige nær voris rette Fæder-
 neland / som er Himmerigis Rige / huor til wi
 haabis : Quilibet est forti patria terra
 viro.

Den ewige Allermættigste gode Gud
 styre / affverie oc forhindre all Ketterie oc
 vildfarelse / oc hielpe dennem til den rette wey
 oc Saligheds forstand / som ere forførde / oc
 vnde off at bliffue ved den CKristelige tro
 oc rette bekiendelse / for sit allerhelligste
 naffns ære skyld ; huilcken ewige Gud ieg
 eder hermed / oc alt det eder kiert Land være /

Fortalen.

til Liff og Siel / troeligen vil haffue befalet,
Datum Kjøbingshaavn paa Karice Mags
dalence dag / Aar efter Christi
byrd 1628.

E. E.

Altid willig

NICOLAUS HELDVADERUS,
IESU CHRISTI &
Regiæ Majestatis
servus,

En Klar og rictig For-
tegnelse paa den Lærdom og de Tro-
ens Artickler / som Papisterne og Lutheraners
ne paa den ene / Calvinisterne og Zwinglians
nerne paa den anden side / Troe / prædicke og
lære; vddraget aff begge Parters Schrifte.
ter oc bewijsninger.

B ij

Papir

Bapisternes oc **Lu-**
 theranernes Troe / som de endres
 teligh forsuare / er for det første.

A Gud er Allmæctig / oc al-
 ting formaar : Thi hand
 kand giøre huad hand vil / oc
 had kand lade det had icke vil.
 Dette bewisis med Schriffteen.

Genes. 17: Apoc. 1: Gud er Allmæctig. Luc.
 1: Hof Gud er ingen ting w: muelig. Psalm.
 33: Hærens ord ere Sandrue / oc huad
 hand loffuer / det holder hand visselig. Thi naar
 hand taler / saa steer det / naar hand befaler /
 er det der. Psalm. 113. Vor Gud i Himme-
 len / Alle huad hand vil / det vdreter hand.

Non DEUS est Numen Parcarum carcere
 (clavsum.

Qvaleputabatur Stoicus esse DEUS.
 Solares retinet cursus & flumina sistit,
 Verus hic & liber Cunctipotensq;
 DEUS,

Calvini

Calvinister oc Zwing- lianer Troe / Prædicke oc Lære der imod :

Guder iche Allmættig / at
hand en heller alting formaar /
eller kand glore. Non enim,
ajunt; potest restituere puellæ virginitatem
corruptæ,

Dette bewise de med deris egen Tante
Beza, ydi sin Schrifte mod Selneccerum
pag. 115. item Petrus Martyr ydi sin Tale is
mod Brentium pag. 6. Carolostadius ydi
sin Tractat om Herrens Nadvere / siger; at
Gud skal være Almættig / det troer ieg saa læs-
telig oc saa sandt / som ieg vil troe at
Sanct Anna haffuer haffte sem
Hoffueder.

WVWVWVWVWV

Papisterne oc Lutheranerne Troe/
Prædike oc Lære / for det Andet.

DE Gud icke vilde Adams oc Evas
Syndfald. Thi Gud haffuer skabt
mennisket godt / oc effter sit eget Billede
de / vdi sand rettfærdighed oc hellighed.
Det bewisis med Schrifften oc Guds Ord.
Gen. 1. Sagde Gud: Lader oss giøre mennis-
ket / et billede som er oss ligt : Oc Gud skabte
mennisket sig til it Billede / Oc hand skabte dem
en Mand oc en Quinde / oc Gud velsignede
dem. Jerem. 2: Jeg haffde plantet dig til
et sødt Vintroe / en gandske retfærdet sød /
Huorkdis est du saa omvendt fra mig til et beest
wilt vintroe ? Iob 10. Herre dine Hænder
haffue forarbeidet mig / oc giort altsammen
huad ieg er trint omkring. Esa. 64 : Herre
du est vor fader / wi ere Leer / Du est vor
Pottemager / oc wi ere alle dine
Hænders gierning.

THEOLOGICUM.

Calvinistierne oc Zwinglianerne Troel
Predicte oc lære der imod;

At Gud vilde Adams oc Eves
Syndfald / oc at de der til vaare
skabte / at de endeligen skulde oc maatte
Synde.

Denne vildfarelse føre deres Lærere paa
baven meget groffueligen.

Zanchius lib. 5. de nat. DEI fol. 690.
Skriffuer / at Gud gaff Adam aarsag til at
Synde den tid hand satte hannem en Low
for / huilken Gud viste well / at Adam icke skulde
de kunde holde. Hand skabte Slangen oc Dieff-
velen / som skulde friste Euan hand gaff A-
dam en Quinde / som der til skulle bevege hans
nem / omfier haffuer hand tilsted / at hand sin
fri villie misbrugte.

Illyricus in Clave part. 2. pag. 488. 497.
figer dissigeste / at Dieffuelen haffuer giort
eller skabt Mennisten. Item, Dieffuelen
haffuer omgydet / omkæaget / bygde eller tøm-
meret mennisten. pag. 494. 497: Dieff-
uelen er mennistens Portemager. Item,

Mennisten er Dieffuelens
gierning.

TRIFOLIUM

Papisterne oc Lutheranerne Troe/Præ
dicke oc Lærs / for det tredie.

A Gud end paa denne dag icke vil
nogen Synd oc last / som hand vdi
sin Lov forbudet haffuer / Dette bevisis
med de Hellig Aands vdi nijsbyrd aff Schriffte.

Psalm. 5: Du est icke en Gud / som beha
ger vngudeligt vœsen / den som er: ond. bliffuer
icke for dig. Psalm. 89. Siger Herren / ieg vil
icke wanhellige min Pact / oc icke forvende det
som gick aff min Mund. Ioh. 17. Dit Ord er
Sandhed. 1. Timoth. 2. Gud vil at alle mens
nistler skulle hielpis oc komme til Sandheds be
kiendelse. Der er icke sunden. Suig i hans
mund / siger Esaias Prophete. Exod. 20. Truz
er Gud alle dennem med straff / som hans Bud
offvertrøde. Ose. 13. Israël du spører dig i wa
lycke / men din Salighed staar alleene hof mig.

De mange steds flere vdi Schrifften vdi
eruelige tydis Guds villie / at hand Synden
icke vil.

Plato en Hedning / skriffuer: At det Mens
nistke bpr icke at tilfredis / at vere vdi nogen
Stad eller Menighed / som vil tilregne Gud /
at være Aarsag eller foruoldere til noget
Menniskis Syndesald.

Eals

THEOLOGICUM.

Calvinisterne oc Zwinglianerne Troe /
Prædicke oc Lære / vdi denne Punct,
Saaledis :

Aff Gud vil de Onde oc fordomte
Menniskers Synd oc fordommel-
se. Thi det er hannem saaledis tacke-
ligt / at hand aff idel modsvillighed oc
hertens behag / gierne seer oc samtycker
nogle Menniskers omkommelse oc for-
dærffuelse. Der om schriffuer Beza, At
Gud aff idel villie / lyst oc behag aff ewighed
haffuer forordnet til Vreden oc fordommelsen /
hvilcke hand vilde / oc saadant yden nogens
anseelse / huad hand haffuer forskyldt / være
sig ont eller godt. Item fol. 71. Det maa
være fornødentlig besluttet / at Gud forord-
ner til Had oc fordærffuelse / hvilcke hand vil /
oc acter icke paa nogen aff disse deres Wgudes-
lige væsen: Thi at **IESVS** græd offuer
Jerusalem / det vaar icke hans alvere /
men idel Crocodiliske taare
Luc. 19. cap.

30

Papst

TRIFOLIUM

Papisterne oc Lutheranerne Troe/Præ
dicke oc lære / for det fierde.

Ad deres Børn bliffue vndfangne
oc fødde i Synden / oc derfaare /
saa wiit / den første Fødsel sig belanger /
icke ere vdi forbund oc pact met Gud.

Det bevisis med Schrifftens Vidnijsbyrd.

Psalm 51. Siger David: See / ieg er isød
aff Syndig Sæd / oc min Moder haffuer
vndfanget mig i Synd 1. Cor. 15. Kjød oc
Blod kunde icke arffue Guds Rige. Tit. 3. Si-
ger Pavlus, at Daaben er igiensødselsens bad /
oc den Hellig Aands fornyelse.

Marc. 16. Huo som troer oc bliffuer døbt /
hand skal bliffue Salig.

Derfor siger Presten naar hand Døber :
Jeg besuer dig du wreene (forstaa Syndige)
Aand / at du vdfarer oc viger / fra denne JEsu
Christi Tienerer / eller Tienerinde / etc.
Saadan Exorcismus, bør icke at forstaaes /
som at noget Barn skulde være besæt met
Dieffuelen. Sed nihil est tam bene dictum,
quod non possit malè interpretando
depravariet skriffuer den Hedens
ste Terentius,

Salvini

THEOLOGICUM.

Calvinistierne og Zwinglianerne Troe
Prædicke og Lære der imod.

Alderis (Calvinisternes) Børn / som
bliffue fødte til Verden aff Christo
ne forældre / ere vdi forbund og pact
mee Gud indsluttede : De at børnene
derfaare icke haffue nogen medfødde
syndig Aand hos sig. Huorfaare de acte
vdi deris daab icke fornøden at vere / den vrees
ne Aands besuering. Der om drømmer Pe-
trus Martyr in locis Communibus fol. 155.
Zanchius in Cathena pag. 163. Item Zwing-
lius vdi sin bog om Troens articke siger / at
arffue-synden / som er vdi Adams børn / er es-
gentlig ingen Synd. jtem Tom. 2. fol. 89.
tract. de Baptis. Arffue-synden / siger hand
vdruckeligen / forticuer icke fordømmelsen.
Beza volum. 1. fol. 256. Calvinus lib. 4.
Instit. c. 15 & 16. Sige at Børnene bliffue ic-
ke vndfangne eller fødte i Synden. Dette
samme foregiffue oesaa de Pelagianer og
Siendøbere / vdi deris optænktes
figment og tradition,

Dap

TRIFOLIUM

Papisterne oc Lutheranerne Troe/Pra
dike oc lære / for det semte.

Al Gudhaffuer kasi den gandske
Verdens Synder paa Christum/
huilcken/som det W. Kyldige Lam/
haffuer baaret samme Verdens Syn-
der /haffuer oc for dennem lid oc fyl-
lest giort. Det bewisis met Schrifften. Joh.
3. Saa haffuer Gud elsket Verden/ at hand
gaff sin eenbaarne Søn/ paa det / at alle de som
troer paa hannem/ icke skulle fortabis men haff-
ue det ewige Liff. Ezech. 33. Saa sandelig
som ieg lessuer siger den Herre/ Herre / haff-
uer ieg icke loft til den wgudeligis død / men at
den wgudelige omvender sig fra sit vœsen oc
lessuer. 1. Tim. 2. Gud vil at alle menniske
skulle bliffue Salige. Ioh. 6. Huo som
troer paa Sonnen/ hand haffuer det ewige Liff.
Hoff Gud er ingen persons anseelse / siger Petrus
i Apostlernis Gierninger cap. 10. Huo som
troer paa Guds Søn Jesum Chris-
tum hand er vðwaalt til det ewige Liff /
huo icke troer hand haffuer det selff for-
spilt Ioh. 3. Derfaare siger den hellige Augusti-
nus: *o Homo, DEVS creavit te, sine te, non
autem salvabit te, sine te.* Calvis

Calvinisterne oc Zwinglianer-
ne Troe / Prædicke oc lære imod
denne punct.

W Gud hæffuer kasi paa *Messiam*
eller *Christum* / alleeniste de vds
valdis (nemlich / Calvinisternes)
Synder / oc at *Christus* alleeniste for
dennem hæffuer fyllestgiort. Dette mæl-
de de vdi deres egne Schrifteer vden *Bibelens*
Vidnesbyrd.

Respons. 2. ad Colloq. Mont. 194.
Iohann. Piscator in disp. contra M. Schaf-
mannum pag. 22. Thes. 3. Huilcke Gud vil
at skulle bliffue Salige / for dennem er *Christus*
død / men nu hæffuer *Christus* icke taald død
for alle oc huer mand / men alleeniste for nogle
derfaare wil hand icke / at huer mand / men als
leeniste nogle skulle bliffue Salige. Reinitze
in Cat. pag. 153. Grynæus in thesavro
pag. 49. thes. 10.

Papla

Papisterne oc Lutheranerne
Troe/ prædicke oc lære/ for det
Siette :

A Den hellige Evangelii naaderige
forsettelse er almindelig / oc strecker
sig offuer alle mennisker / oc at der er ino-
gen Persons anseelse hoff Gud. Dette
bevisis vdrtyckeligen vdi Schrifften.

1. Ioh. 2. Dersom nogen Synder / da
haffue wi en Talsmand hoff Faderen / I E-
S V M Christum / som er retfærdig / oc den
samme er forligelse for vore Synder / dog icke
alleeniste for voris / men ocsaa for den gandske
Verdens Synder. Esa. 53. Herren laste alle
vore Synder paa hannem. Rom. 8. Gud spas
kede icke sin egen Søn / men gaff hannem der
hen for oss alle. Thi Gud vil at alle Mennis-
sker skulle bliffue Salige 1. Tim. 2. Acto. 10.
Siger G. Peder / Nu befinder ieg i Sandhed
at Gud anseer icke personer / men huo som
hannem frycter oc giør Ræt / hand er hans
nem taeknemmelig iblant allehaan-
de Folk.

Calvinisterne oc Zwinglianer-
ne Troe / Prædicke oc Lære der imod /

W Guds naadis forjættelser ere
Particulares, særlig / oc sig alleens
ste til de vdvaaide hensrecke oc intet
Menniske veed / om det er aff Gud for-
seet til det ewige Liff eller icke. Der paa
stande deris Lærere dristeligen Piscator contra
Schafmannum pag. 22. thes. 4. Paræus vdi
sin Bog / som hand kalder den Næstads Bis-
bels befrielse fol. 97. 98. Mester Jørgen
Striffuer om Naadens vdiuelse pag. 261. naar
schrifteen siger: Christus hæffuer giffuet sit liff
til forløshning for mange / oc hæffuer baare
manges Synder. Item, hand er død for alle;
Da skal det alleene forstaais om de vdvaaide
haab / oc dennem alleene er hans død krafftig
Item pag. 264. Siger hand: der vdi fare Pæ-
pisterne oc Lutheranerne meget vild / i det de
meene / at Randsoning skal vere betalt
for alle oc huer Menniskers
Synder.

Papisterne oc Lutheranerne
Troec / prædicke oc lære endrecteli-
gen / for det siuende.

At den Herre Iesus Christus eff-
ter begge Naturer / den Guddommelis-
ge oc menneskelige haaffuer giort mira-
ckler oc vnderlige gierninger / oc opvact
de dode. Det bewisis met Schriffren. Ioh.
1. saar der / at Guds eenbaarne Søn /
Ordet / er bleffuen kjød / oc bode iblant oss / oc
wi saae hans herlighed / en herlighed som en
Enbaarne Søns aff Faderen / fuld aff Naade
oc Sandhed. Saa at vdi Christo boer den
gandste Guddommeligheds fuldkommenhed
siffactig Coll. 2. Deer alleeniste en Christus
2. Cor. 8. Som icke er atskild 1. Cor. 1. A-
thanasius den hellige Lærefader schriffuer
Dialogo 5. de Trinitate Miracula omnia per-
ficite Verbum in Carne & per carnem & cum
carne. Det er: Ordet vdrætter alle vnderlige
gierninger vdi Kjødet / ved Kjødet
oc met kjødet.

THEOLOGICUM.

Calvniſterne oc Zwinglianer-
ne Troe / prædicke oc lære der
gandſke imod.

At Chriſtus haſſuer alleeniſte vdræt-
tet vnderlige gierninger / ſaa wiſt ſom
ſig belanger hans Guddommelige Na-
tur / men hans Mandom gjorde ſaa
meget der ved / ſom Moſis Riep. Tør
offentlig / ligne hannem ved it wælørd æſel / oc
ſige / at hand ſelff vnderſtod ſig at kaldis en
hvilørd Doctor. &c.

Beware off Gud fra ſaadan wildfarelſe.
Men dette ſkriffuer dog vdræckeligen Lam-
bertus Danæus contra Laonicum pag. 92:
oc Sonius Tom. 2. fol. 470. Item Lambert.
Dan. in Examine contra Chemnitium pag.
118. Saa meget ſom Apoſtilernes Riep haſſ-
ver gjort til de Mirackler ſom ved dennem bleff-
ue wircet / eller ſaa meget ſom Moſis Riep /
hvilcken Moſes brugte til at fremme de vnder-
lige gierninger med / ſom hand gjorde: Lige
ſaa meget vdrættet Chriſti Mandom ved
de vnderlige gierninger / ſom hand
giorde.

¶

¶

Wapisterne oc Lu- theranerne Troe / prædicke oc lære endrecteligen for det ottende :

A Christus effter begge Naturer vds-
sende oc gaff den Hellig Aand: Thi
hand mee Liff oc Siel opsoer til Himmels /
Marc. 16. Act. 1. Dette bewisis med Schrif-
tens vidnißbyrd. Ioh. 16. Siger JESVS
Christus: Gaar ieg icke bort / da kommer
Trøstere icke til Eder: men gaar ieg bort / da vil
ieg sende hannem til eder. Den Trøstere /
hvilcken Jeg skal sende eder fra Faderen Ioh. 14
Athanasius schriffuer: Gud oc Mennisket er
en Christus. Derfaare / sender Guds oc
Jomfrue Mariæ Søn JESVS Chri-
stus / den Hellig Aand vdi Apostlers
nis oc alle troe Christnis
Hierter.

Calvinisterne oc

Zwinglianerne tro / prædi-

cke oc lære der imod:

At Christus alleeniste effter Guds
dommen / vdsender oc giffuer den hel-
lig Vland / oc at den menniskelige Na-
tur vdi Christo haffuer der med gantze
intet at staffe. Dene skriffue oc foregiffue
Calvinus, Theodorus Beza, Jacobus Gry-
næus, Hermannus Krenicker / Spindlerus,
Zwinglius all Calvinisters Oldefader / Petrus
Martyr, Paræus, oc mange fleere. Jeg taler
her intet om personernes store myndighed oc
værdslig are / men alleeniste om Lærdommen oc
Lærdomens forkrenckere oc vrnage vdtolckelse /
samt ogsaa personernes forblindes
de vildfarelse.

Cij

Calvia

Bapisterne oc

Lutheranerne Troe / Prædicke
oc lære endretteligen / for det
Niende.

Nemand skal troe paa IESUM Christi
 sium gandske / baade Gud oc Mens-
 niske / sag vel som oc hannem gandske
 tilbede oc paakalde. Dette bewiis a ff
 Schrifften: Matth. 23. læse wi / at den Cas-
 sanæiske Quinde falt neder for IESU sød-
 der / oc sagde: IESU / du Davids Søn for-
 barme dig offuer mig. De Bise aff Østerlan-
 dene bewiis de lilliebarn IESU / som laae
 vdi Krybben / Guddommelig Vere / oc tilbede
 hannem / Matth. 2.

Ilige maade anstillet oc S. Stephan sin
 Bøn til IESUM / oc sagde: Herre IESU
 anamme min Aand. Huor om er at læse vdi
 Apostlernes gierningers 7. Capitel. Sanct
 Thomas Apostel / der hand stæck sin haand
 den Paarkræste IESU Christi side / bekiende
 hand oc sagde: Min Herre oc min Gud /

Ioh. 20, Cap.

Papi

Calvinisterne oc Zwinglianerne ere gien- sridige imod denne punct!

Saaledes:

Mange aff Calvinisterne troe alleensie paa Guddommen / oc den alleensie paakalde. Dette stadfester Lambertus Danæus oc siger / at mand skal icke tilbede / dyrskte eller paakalde Christum effter hans meniskelige Naturs annatwelsis Stand. Lamb. Dan contra Chemnitium pag 414. Item, vdi hans Bog / som kaldis Assertio &c. pag. 38. De aff Nyenstad sige i deres Admonition pag. 70: At Christus bønhyrer icke effter manddommen / eller oc effter den Natur / vdi huilsken, and er et meniske. Item, Syntagmate Confessionum pag. 22. Summa Summarum; de ansee IESVM for et Amæctig / pure meniske / som er bleffuen fød aff Maria:
o tempora; o mores!

✠

C iij

Pa

Bapisterne oc Luche

ranerne troe / prædicke oc lære en
dretteligen / for det tiendes

A Den hellige Daab gjør Salig.
Huilket bewisis med den Hellige Schrifftis
klare oc Aabenbare vidnißbyrd / Gall. 3. I
tre alle Guds Børn formedelst Troen til Chris-
stum Jesum. Thi at saa mange som ere døbe-
te aff eder / de haffue ihørdt sig Christum.

Tit. 3: Effter sin barmhiertighed gjorde
hand off Salige / formedelst igiensødfens
bad / oc den hellig Aands fornyelse.

1. Pet. 3: Huilket oc nu gjør off Salig
ge vdi Daaben.

Ephel. 5: De hand rensede hinde (Brus-
den / det er / hans Christelige Kircke)
oc formedelst vandbadet i Ordet.

Salvo

Calvinisterne oc

Zwinglianernerne troe /
 prædicke oc lære der is
 mod: Saaledis.

De haffue oc en Daab foruden Saalighed / huilcken Daab er alleeniste en vduortis Ceremonie, for deris skyld / som er der hoff oc see der paa.

Her om schriffuer Zvinglius til Genfer Karl om Troens Maade / at Troen bliffuer icke giffuen ved Daaben. Item Beza in Respons. 2. ad Colloq. Mompel pag. 114. Item in Præfat. Respons 1. ad acta colloq. Mompelg. Parzus in einer Rettung der Newstämischen Bibel fol. 10. 34. huor mand kand finde denne deris tro oc meening / i saa maade at vere som forskressuet staar.

Papisterne oc Lutheranerne

Troe / prædicke oc lære endrectels
gen for det elluffte :

W affløfningen visseligen meddees
Mer oss Syndernes Forladelse.
Dette bevisis met Schrifftten : Sandelig siger
Jeg Eder (: taler Christus til sine Disciple oc
alle Troe Prædicantere) huad i binde paa
Jorden / det skal være bundet i Himmelen / oc
huad i løse paa Jorden / det skal oc være løst i
Himmelen. Luc. 9.

Matth. 16. Siger **IESVS** Christus
til Petrum : Jeg vil giffue dig Himmerigis
nøgle / alt huad du binder paa Jorden / det skal
være bundet i Himmelen / oc alt huad som du
løser paa Jorden / det skal være løst i Himmelen.

Joh. 20 : Huilcke i forlade Synderne /
dem ere de forladne / oc huilcke i beholde dem /
dem ere de beholdne. Met saadan Instru-
ction oc befahlning / haffue Præster bes-
kommet den maect oc myndighed /
at forlade Synden.

Calvins

Calvinisterne oc Zwinglianer-
ne Troe / Prædicke oc lære
der imod :

Wæ Præsten hæffuer ingen mact til
at forlade Synden / thi Gud ick
tilbiuder alle menniske sin Naade / men
nogle alleenist / aff alle Stater / huils
cke hand aff barmhertighed / vdi sit
uige oc B-omskiffelige Raad / hæffuer
til Salighed vdbaaldt : Huo de samme
ere / om dennem hæffuer Præsten ingen
kundskab. Dette skriffue deris Lærere. Hieronimus Zanchius in Miscell. lib. 2. pag. 73.
Calvinus lib. 3. Instit. cap. 24. Sect. 15. Beza in Colloq. Mompelg. pag. 510. Per-
Kinsius de Prædest. pag. 17. De mange
Calvinister fleere. De dersaare bruge de ingen
Schriffemaal / men sige : vel far / scholde ick
dem Papien seggen / wat ick gedan hebbe /
ick will dem Papien den Düvel befchlen etc.

O Satan / du skal en gang
betale det,

TRIFOLIUM.

Papisterne oc Lutheranerne Troe/Proe
dicke oc lære endrecteligen / for det
Tolffte.

Wdi H Errens Nadvere bliffuer
det sande Christi Legeme / oc det
sande Christi blod væsentlig vddelt.
Det bewisis met Schriffien / som ere Jesu
egne ord vdi Nadverens indskiffelse: Tager
hen oc æder / det er mit Legeme. Dricker
alle der aff / det er mit Blod *Matth.*
26. Marci 14. Luca 22. I. Corinth. 11.
Job. 6: Huo som æder mit Kød / oc dricker
mit blod / hand bliffuer vdi mig oc ieg i hans
nem. *Joh. 14.* Huo mig elsker hand holder
mit ord / oc min fader skal elske hannem / oc
vi ville komme til hannem / oc giøre boelig hoff
hannem.

Lutherus i sin Catechismo: det hønuerdia
ge Alters Sacrament / er vor H Errens Ihesu
Christi sande legeme oc Blod / vnder Brød oc
Vin / off Christne til at æde oc dricke til
Syndernis forladelse.

Salvint

Salv

S

Chri

Læren

pag. 1

de C

Sacra

catio

sti Ee

de W

sondr

ere fr

forst

lum

lorun

f

1111

1111

THEOLOGICUM.

Calvinisterne oc Zwinglianerne vddelse
oc anamme Sacrament paa en an-
den Maner.

DE communicere paa deris eagen
vdiis oc haffue en Nadvere foruden
Christi Legeme oc Blod. Det vidne deris
Lærer: Beza in Summa Doctrinae de re sacra.
pag. 199. Idem contra Heshusium. in tract.
de Coena. Calvinus de vera participatione
Sacramenti. Sadcel de spiritali mandu-
catione. Disse samptlige schriffue / at Chris-
ti Legeme oc Blod er saa langt borte fra Brød
oc Wini Sacramentet oc der frastilde / oc aff-
sondret / saa viit som Himmelen oc Jorden
er fra huer andre. Ja Beza schriffuer W-
forstammet: Candida meretricis suae cu-
lum & cunnum melius olere, quam ora il-
lorum, qui dicunt se Christi corpus &
sanguinem in sacra synaxi acci-
pere. Beza in juvenilibus.

[Pape]

Papisterne oc Lutheranerne Troe/Præ
dike oc lære endrecteligen / for det
Trettende :

At Christus paa den ydersie dag /
effter begge Naturer skal opvæcke de
døde forrette Dommens Execution / oc
vil skabe en Ny Himmell oc en ny Jord /
huor vdi retfærdighed skal boe.

Dette vidner Schrifften / Matth. 25:
Menniskens Søn skal komme i sin herlighed /
oc dømme alle Folk Luc. 21. Joh. 5. Item/
Den som er bleffuen kaarstest / hand er forord-
net til en Dommer offuer leffvendes oc døde
Act. 10. Paa JESU Christi Himmelfærds
dag / der Disciplene saae effter hannem at hand
opfoer til Himmelen / Sec / da stode to mænd
hoff dem i huide klæder / oc sagde : Denne JE-
sus som er optagen / fra eder til Himmelen /
skal komme lige som i haffue seet hannem fare
op til Himmelen. *Veni Domine Jesu Chri-
ste, & noli tardare?*

THEOLOGICUM.

Calvinisterne oc Zwinglianerne troe /
prædicke oc lære der imod / saaledis :

At Christi Guddom skal paa den ny-
derste dag opvække de døde / oc dom-
mens Execution forrette / oc skal stabe
en nye Himmel oc en nye Jord / oc hans
manddom eller menneskelige Natur
haafde lidet der med at giøre. Som de
ord liude vdi den Admonition offuer den Con-
cordia - Bog pag. 23: Den Guddommelige
Natur skal see oc aabenbare alle mennisters
Hierte oc Samvittigheder / giffue Dommen
an / oc den med sin mact fuldstreæcke / i det den
skal forklare oc ærefuld giøre de vdwaaalde / oc
de fordømte til straffen borefføde. Thi den
menneskelige Natur skal alleeniste med sin
stemme Dommen affsige. De ville oc icke en
part bekiende Legemens opstandelse paa den ny-
derste dag / med den hellige Guds mand.

Iob, cap. 19. Men alleeniste /
lipdzens etc,

Papio

Papisterne oc Lutheranerne Troe/
prædicke oc lære endreueligen / for det
Kiortende:

At mand vdi **JESU** naffn skal bøye si-
ne Kneer / effter **S. Pavli** Lærdom
Philip. 2. Gud haffuer hannem ophøyet /
oc giffuet hannem et Naffn / som er offuer alle
naffne / at i **JESU** naffn / skulle alle deres Kneer /
som ere i Himmelen oc paa Jorden / oc vnder
Jorden bøye sig / oc alle Tunger skulle bekien-
de at **JESVS** Christus er en Herre til
Gud Faders ære.

Mærck: Der findis intet naffn i **Schriff**/
een om de trenne personer i **Guddommen** /
som meere anrøper voris Salighed end dette
Naffn **JESVS** / thi **JESVS** heder en
Saliggjører / vor Frelser / vor Broder / vor
Talsmand etc. De andre Titeler som Gud
tilleggis i **Schritten** / at hand er ævig / Allmæes-
tig / frijwillig / Streng oc Nidkier etc. Det
kommer icke ved dette naffn **JESVS** / huors
ved en fattig / bedrøffued Synder de haffuer
at trøste sig i Liff oc Død.

✠(H)✠

Salv

Calvinistierne oc Zwinglianerne / Til
den Fiortende Post.

JE høye icke deres Kneer naar **JES**
SB naaffn bliffuer næffint / men
fiande op oc neder som en knub ; lige
som Gud haffde ingen led giffuet dens
nem vdi deres Kneer. De tage oc en des
res hat aff / eller ville blote deres hoffueder /
naar **JESU** Naaffn næffnis / huercken vdi Kir
ckē eller andre stæder. Huorfore om Kneebønne
ved **Jesu** naaffns næffnelse tale deres Lærere spots
teligen / besønderlig **Lābertus Dan.** contra **Chē-**
nitium pag. 414. oc **Beza** in **Cyclope** : **Din** ops
tænckte **Christus** / som du ærer met din Kneebø
nelse / hand hører dig icke meere / end **Baal** dem
Affgud hørde sine **Præster** som bønede deres
Kneer for hannem. **Iohannes Calvinus** in
Epist. 2. ad **Philipp.** Siger : Det er latter
ligt at høre / at **Sophisterne** (huilcket de off
monne kalde) aff **Sanct. Povelis** ord ville
slutte / at mand skal bøje Kneerne / naar
mand hører **JESB** Naaffn
næffnis.

TRIFOLIUM.

Papisterne oc Lutheranerne / for
det Gemiende.

Solde isonderlighed / for en stor
Synd / der som de deres Religion
icke offentlig bekiende / effter vor Her-
ris Jesu Christi egne Ord : Huo
mig bekiender for Menniskan / den sam-
me vil ieg bekiende for min Himmelske
fader : Oc huo mig benectet for men-
niskan / hannem vil ieg benecte for min
Himmelske Fader. *Matth. 10. Marc. 9.
Luc. 9. oc 12. Saa skriffuer oc Sanct Povel
2. Timoth. 2. Neete wi / da skal hand oc Ne-
ete oss. Derfor bekiende de / som ere den ret-
te oc reene / wforfalste de Augsburgiske Confes-
sionis tilhengere / Lutherum / sig oc at voere
Lutterst / oc tro paa Christum Jesum /
i saa maade som Martinus Luther
haffuer predicket oc loerd.*

oc (†) so

Ammon

Galoi

Calvinisterne oc Zwinglianer-
ne / der Zmod:

S Kammie sig ved / at bekiende oc of-
fentlich vdsige / sig at være den Cal-
vinistis Eæctis oc Lærdoms anhengere /
men sig / pro forma, at de ere de reformierte
Evangeliske: De forsucere Calvinum, Zwing-
lium, Bezam, med huilec de dog vdi alle ting
(Troens Sager fornemmelig anrørendis)
offuereens stemme. De sig sig at troe paa
Christum: De giøre vel: Dieffuelen troer oc
saa oc bæssuer / siger Apostelen Sanct Jacob i
sin Epistels 2. Capittel. Ingen bliffue vræd
for Sandhed: Jeg meener Dieffuelen /
oc ingen retskaffen Erlig oc oprig-
tig Calvinist.

D

Ende

Endeligen oc for det Sex- tende /

Solde Lutheraner Messen paa alle
 Høitider oc Søndage / vdi de won-
 lige messe-flæder oc præstelige Smykker /
 offuer et bredt Altår, huor paa en skøn Histo-
 riske Taffle / aff Bibelen er opsoet / enten om
 Christi Nadvere / eller oc hans pinis oc Døds
 Historie / mee wontlig Kalck oc Dist / sampt oc
 saa tænde Lius. Først siungis indgangen som
 kaldis Introitus, dernest Kyrieleyson etc.
 med den Engelske Løffsang: Gloria in Excel-
 sis DEO: Alleeniste Gud i Himmerig etc.
 Saa vender præsten sig til folcket / oc siger:
 Herren være med Eder: Oc vender sig saa
 om igien / oc læser Collecten / der effter vender
 hand sig til folcket oc siunger Epistelen / paa
 huilcken siungis Halelua, eller en smuck
 Psalme / som Søndagens Evangelium ved-
 kommer. Omstier vender Præsten sig til fol-
 ket igien oc siunger Evangelium / naar det er
 vdsiunget begynder hand: Credo in unum
 DEUM: Huor paa Choret oc Almuen siunges
 Witroe allesammen paa en Gud / etc. naar
 den

S
 Papi
 Men
 göken
 oc ska
 store
 in av
 være
 tere o
 etc. E
 retor
 How
 haffu
 nes o
 ken o
 iblan
 Tien
 neppe
 staae
 re.
 met
 da ha

Calvinisterne oc Zwinglianerne

Solde her imod/ aldelis ingen saas
 Sdanne Ceremonier. Men skielde
 Papiisterne oc Lutheranerne for Capernaiter oc
 Menschenfleischfresser / W-lærde groffue Del-
 göder / Bacchanter, clamanter, Flegel etc.
 oc skamsfute dem allevegne / besønderligen hoff-
 store HErrer oc mægtige Potentater / saa oc
 in avlis Principum, vdraabe de dennem at
 være Reutemacher / fredsg-forstørrere / Riets-
 tere oc fordsømte Belials oc Dieffuelens Børn
 etc. De paa det dennem ingen modsigelse eller
 retorqvution, maa skee / smede de dagligen til
 Howe / hoff store HErrer / (hues hierter de
 hassue haardeligen betaget / strenge inhibicio-
 nes oc Torden-tiler / huiicke de met Trusel/pu-
 cken oc alsomstørste offuer last / kaste allevegne
 iblant fattige Præst-moend oc Guds Ords
 Tienere / dermet at gjøre dennem saa bange / at
 neppelig een iblant ti (met tiden) tør vnder-
 staae sig at sige Dieffuelen sort oc gredst at væ-
 re. De effterdi de bruge icke Ceremonier
 met Papiister oc Lutheraner vdi deres Kircker,
 da hassue de paa de fleste steder ingen Altar / His-
 toriske B.

TRIFOLIUM

* Den er vdsiungen opstiger Præsten paa prædike-
 Støelen / forklarar Texten oc absoluerer
 alting / inden en timis frist. Men naar prædi-
 ken er fineret oc Præsten hæffuer giort tacksi-
 gelse oc Bøn aff prædike-Støelen for sig oc
 sine tilhørere / nedstiger hand igien / oc begyns
 dis aff Ehoret oc almuen en smuck Psalme / E-
 vangeliu[m] vedkommend. s / eller en anden
 skøn Loffsang etc.

Siden træder Præsten for Altaret / i søs-
 rer sig Messchagelen igien / oc vender sig til
 folcket som ville berættis / oc gjør formaning
 om Sacramentens nytte oc brug : Der effter
 vænder hand sig til Altaret / oc siunger med
 høy røst : Fader vor ; saa oc Sacramentens
 indstiftelsens ord : Der effter vddeeler hand
 Sacramentet / oc strax folcket er beret / vender
 hand sig til folcket / gjør tacksigelse oc velsignel-
 sen. Der paa siungis en skøn Psalme oc Loff-
 sang / pro,ite missa est. Denne Christelige
 skick oc brug holdis vdi Luther-Evangeli-
 ske Kircker / offuer Tyskland / Danmark /
 Swerrige / oc Norrige / endnu paa denne dag.
 Gud allermæctigste beholde oss ved sit Salige
 reene *

THEOLOGICUM.

Historiske Billeder / Mesekløeder / Kalesc oc
Dist / Døbesceen / som mand ellers kalder
Funten / etc.

Psalmerne oc viser som de siunge i deres
forsamlinger / ere beblandede met falsk oc for-
giffsig lærdom / som Doct. Cornelius Bæcker
tilkiende giffuer / in præfatione Psalterii, huils
cke deres Principal hoffemand Theodorus Be-
za, met en Frankosiske Poeta, ved Naffn
Clement Marotto, paa de allerliffsigste /
Frankosiske modeller oc sprung/haffve vdsat:
Fistula dulcè canit, volucrum dum decipit
aveps.

De effterdi Tydskland er novitatis avida,
haffuer Laubwasser den samme Psalmebog
offverseet paa tydske tungemaal / nogle aar fors-
leden / oc bleff det i Tydskland saa tier konts-
men oc vel antagen / som de en part / haffde bes-
kommet en stor haab aff de perler oc ædelstees-
ne / huor met Davids kroene vaar besæt i gam-
le dage/thi de annammede det for idel hellige-
dom; ja formeente at Morten Luther maatte
vel begiffue sig met sine Psalmer / hen til en
Bondebnye eller aldeelis krybe i hullet. Laub-
wassers Psalmer ere de rette Paranympi oc
loekesugle / huor met mand inviteris ad Cal-
vinismum.

TRIFOLIUM.

reene Ord / klare W-forfalskede Evangelij
Lærdom for JESU Christi vor
Herris Skyld Amen.

Ioh. 18.

Hafver ieg talet ilde / da be
vis det / at det er wræt / men
haffuer ieg talet ræt / hui slaar
du mig?

Folger

THEOLOGICUM.

S Thi de haffue berøffuet oc staalet Christo
den ære oc de spaadomme / som hannem i
Psalteren vedkomer oc tilegnes / oc lagd den, nem
til en anden vdyndelse / som mand kand see oc læse i
Lawbwassers 6. 8. 16. 68. 69. 72. etc. Psalmer /
besønderligen i den 2. oc 22. Psalme / oc paa fle-
re steder / som Psalteren er forfalsket / den Cal-
viniske lærdom til bestyrckelse / huilcket
Almuen icke forsaar eller
mercker.

TRIFOLIUM.

Følger den gode
gamle / hellige oc Christelige
Apostoliske / Catholiske oc Luther E-
vangeliske Tro oc bekiendelse / som læsis oc
siungis i Guds Kircke oc Menighed / baade
hoff Papi sterne oc Augsburg Confessi-
ons Evangeliske.

Det Apostoliske Symbolum, eller
Christelige Troe liuder saaledis

Eg troer paa Gud Fader / Allsom-
mættig

THEOLOGICUM.

mættigste / Himmelens oc Jordens
Skabere.

De paa Jesum Christum/hans æt-
baarne Søn vor H. Erre / som er vnd-
fangen aff den hellig Aand / Fod aff
Jomfru Maria / pijnt vnder Pontio
Pilato / Kaarstfest / død oc begraffuet /
hederfoer til Hellsuede / opstod tredie
dag fra de døde / opfoer til Himmels /
siddet hos Gud Faders Allmættigis
Hoyre Haand / deden hand skal igien-
komme / at domme de Leffuendis oc de
Døde.

Jeg troer oc paa den hellig Aand /
en hellig Christelig Kircke / som er hel-
lige Mennisters Samsund / synder-
nes Forladelse / Legemens ops-
standelse / oc det euige Liff /

A M E N.

Det

Det Niceniske Symbolum /
 huileket vdi den Stad *Nicea*, vnder den
 Keyser Constantino Magno er giort / aff
 flere end 318 Bisper / imod de falske Kætte-
 re / de Arrianer / som fornectede den H^Ers
 ris Christi Guddommes
 lighed / etc.

JEg troer paa en Gud / som er en
 Almæctig Fader / som er Himmels
 og Jordens / og alle siunlige og væ-
 siunlige Tings Skabere.

De paa den eenisic H^Ere *Jesus*
 Christum / Guds eenbaarne Son /
 som er fød aff Faderen for alle tider /
 Gud aff Gud / Lius aff Lius / sand
 Gud aff sand Gud / som er fød og ick
 skabt / som er i lige værelse med sin Fa-
 der / ved huileken alting er skabt og
 giort / huileken for oss Mennisker skylt
 og til vor salighed / er kommen ned aff
 Himmelen / og er bleffuen Legemlig vnder
 fangen

lum /
 der den
 rt / aff
 Røette
 Er
 er en
 himme
 oc wa
 sangē aff den hellig Aand / oc fød aff jome
 fru Maria / oc er bleffuen et Mennecke.
 Hand er kaarsfest for oss vnder Pontio
 Pilato / oc er pint oc begraffuē / oc er paa
 tredie Dag opstanden / effter Skriften /
 oc er opfaren til Himmelen / sidder hof
 Guds høyre Haand / oc skal komme i
 gien met Herlighed / at domme de Leff
 uendis oc de Døde / hues Rige haffuer
 ingen ende.

Esun
 Son
 tider
 sand
 de ick
 sin Sa
 abt oc
 er styk
 ed aff
 lig vnd
 fangen

De paa den hellig Aand / den H Er
 re som Leffuende gjør / som vdgaaer fra
 Faderen oc Sønnen / som tillige met
 Faderen oc Sønnen tilbedis oc are
 suldgioris / som haffuer talet ved Pro
 pheterne. Oc ieg troer en hellig Chri
 stelig Apostoliske Kircke: Jeg bekiender
 een eeniste Daab til mine Synders
 Forladelse / oc ieg forventer de Dødis
 opstandelse / oc it Liff i den tilkom
 mende tid / Amen.

¶

Althaz

Athanasij Symbolum / som
hand haffuer giort imod de
Arrianer.

Hvo der vil være salig / hannem et
for alting fornøden / at hand ma
haffue den rette Christelige Tro.

Hvo den samme Tro ick gantste of
aldeelis holder / hand bliffuer / vden tuil
euig fortabt.

Men dette er den rette Christelige
Tro / at wi ære een eenisfe Gud i tre
Personer / oc de tre Personer i den eenis
fe Gud / oc ick beblant Personerne
iblant huer andre / oc en adskiller den
Guddommelig Bærelse.

Thi Gud Fader er een Person / en
anden er Guds Son / oc en anden den
hellig Aand.

Men Fader oc Son oc hellig Aand /
ere een eenisfe Gud / lig i herlighed / oc
lig i euig Majestet.

Lige

THEOLOGICUM.

Lige som Faderen er / saa er oc Søn-
nen oc den hellig And.

Faderen er icke skabt / Søn-
nen er icke skabt / den hellig And er icke skabt.

Faderen er vden Maal oc Ende /
Søn-
nen er oc vmaadelig / den hellig
And er oc vmaadelig.

Faderen er euig / Søn-
nen er euig /
den hellig And er oc euig.

Dog er de icke tre euige / men een es-
sentielt euig.

Lige som der er icke heller tre vskab-
te / en heller tre vmaadelige / men der er
een vskabt / oc een vmaadelig.

Lige maade er Faderen Allmættig /
Søn-
nen er Allmættig / oc den hellig
And er Allmættig.

Saa ere de dog icke tre Allmættige /
Men een Allmættig.

Saa er oc Faderen een Gud / oc den
hellig And er een Gud.

Saa ere de dog icke tre Guder / Men der
er een Gud.

Saa

TRIFOLIUM.

Saa er oc Faderen en HErre / Sonnen er en HErre; Oc er dog icke tre HErrer / Men en HErre.

Ehilige som wi maa effter den Christelige sandhed / bekiende en huer aff Personerne / for sig at være Gud oc HErre. Saa kunde wi oc / effter den Christelige Troe / icke bekiende tre Guder / eller tre HErrer.

Faderen er aff ingen giort / en heller skabt / en heller fød.

Sonnen er aff Faderen alleene / huercken giort / en heller skabt / men heller fød.

Den hellig Aand er aff Faderen oc Sonnen / icke giort / en heller skabt / en heller fød / men vdgangen.

Saa er der nu een Fader / oc icke tre Fædre; Een Son / oc icke tre Sønner / Een hellig Aand / oc icke tre hellige Aander.

Oc iblant disse tre Personer / er ingen

THEOLOGICUM.

Son den første / oc ingen den sidste / ingen
 tre den første / oc ingen den ringeste.

Men alle tre Personer met huer an-
 dre / ere lige evige oc lige store.

Saa skal derfor aldelis / som sagt er /
 Tre Personer vdi den eeniste Guddom /
 oc den eeniste Guddom i tre Personer
 eller tris.

Hus der vll derfor vorde salig / hand
 hellig maa endelige saa troe oc bekiende om
 den hellige Trefoldighed.

Men det er oc fornoden til vor euige
 Salighed / at mand oc skadelig troer /
 at Jesus Christus vor H. Erre / er
 bleffuen et sand Menniske.

Saa er nu dette den rette Tro / at
 vi troe oc bekiende / at vor H. Erre Je-
 sus Christus Guds Søn er baade Gud
 oc Menniske.

En Gud er hand / fød aff Faderen /
 for Verden bleff skabt / oc et menniske

TRIFOLIUM.

er hand fød / aff sin Moder i tidert.

Er en fuldkommen Gud / oc et fuld-
kommet Menniske / som hassuer en for-
nufftig Siel / oc Menniskelig Kisd.

Hand er sin Fader lig effter Guds
dommeligheden / Men hand er mindre
end Faderen / effter sin Manddom oc
Menniskelig Natur.

De enddog hand er Gud oc Menni-
ske / saa er hand dog ick tuende / Men
een Christus.

Een er hand / ick at den Gudsdom-
melig Natur er forvandet til kisd
eller Menniskelig Natur / Men at den
Gudsdomelige Natur / hassuer annam-
met til sig den Menniskelig Natur.

Za een er hand / ick at de tuende Na-
turer ere til een forvandlede ; Men hand
er een eenig Person.

Zhi ligerviis som Siel oc Legem er et
Menniske : Saa er oc Gud oc Menni-
ske een Christus. Som

THEOLOGICUM.

Som haffuer lid for vor salighed /
de er nedfaten til Helssuede / oc er paa
tredie Dag opstanden fra de døde.

Er opfaren til Himmelen / oc sidder
hoff Guds høyre Haand / hueden hand
skal komme / at domme de Leffuendis oc
de Døde.

De til hans Tilkommelse / maa alle
Mennsker opstaa / met derts egne Le-
gemer / oc skulle giøre regenstab for des-
erts gierninger.

De de som haffue giort got / skulle
gaa ind i det euige Liff : Men de som
haffue giort ont i den euige Tid.

Dette er den rette Christelige Tro /
huo det samme icke fast oc siadelige
troer / hand kand icke bliff-
ue Salig.

HELDU ADERUS.

Non mihi Calvini nec Papa dogma probatur;
Sed sum discipulus magne LUTHERI
tuis.

Iohan. XIX.

Det ieg haffuer skreff
uet / Det hafuer Jeg
skreffuet.

S.
aa pro-
batur,
HERE

Her effter følger

Pawens Fauter / derhos Lu-
theri kratteborst / som er en Kort oc
Sandferdig Beretning / om den Troe oc Lærs-
dom / som holder Papister oc Lucheraner
fra huer andre / at de icke stem-
me offuer et.

Luc. 11.

Huo som icke er mee mig / hand er mod mig /
oc huo som icke sancker mee mig / hand atspredet.

1. Thesalonicens 5.

Prøffuer alting / oc beholder det gode : Sky-
er alt det som haffuer en ond Skin,

reff
Leg

I. **P**awen med sine Jesuiter / rage
 de Muncke / oc deres anhangen-
 re foregiffue for det Første / Pawen i
 Rom at være Christi Vicarius oc
 Stadtholder paa Jorden / Som haff-
 uer Himmerigis oc Sanct Peders nø-
 gelmeetsfuldkommen maect oc myndighed
 til at løse oc binde / i Himmelen / paa
 Jorden / i Hellsuede oc Skærsild.

I Himmelen haffuer hand maect til at Cano-
 nicere, huilcke affdøde Helgen hannem lystet;
 Paa Jorden fører hand det Aandelige oc Verds-
 lige Soerd: I Hellsuede oc Skærsild /
 haffuer hand Maect at vdfrie oc klargiore mee
 sine Afflassbreffue / huilcke hand vil oc hannem
 lystet. Huorsaare Ludovicus Gumelius
 kalder hannem en Jordiske oc Siunlig Gud.
 Baldus en Raffnkundig Jurist / Skriffuer han-
 nem at være en Første offuer alle Førster /
 en Konning offuer alle Konning-
 ger i Verden.

I. **L**utheraner ere der imod vdi den
 Bmeening / at alle Evangeliste
 Prædicantere / oc Guds vords ordinerede,
 retsindige Kircke-tienere vdi det hel-
 lige *Ministerio*, haffue fuldkommen
 maect aff Christo / saa oc Himmerts
 gis Nøgel til at forlade Synden /
 Matth. 16. Joh. 20. Huorfaare de icke vilie
 kiende / ansee eller anamme Pawen / at være
 Christi Vicarius eller Stadtholder paa Jorden;
 tore end oesaa vel kalde hannem den Antichrist /
 huor om Daniel taler cap. 12. oc Paulus til
 Timoth. Epist. 1. cap. 3. Derfaare troe de
 huercken paa Pawens Buller eller Afflads-
 bressue / til deres Affløfning oc Synders for-
 ladelse / men de giøre deres Schrifftemaal / oc
 tage Syndernes forladelse hiemme aff deres
 Schrifftefader oc Sielcsørgere / oc lade saa
 Gudraade: Efferdi Christus siger i alminde-
 lighed til sine Discipler Joh. 20: Annammer
 den Hellig Aand / huilcke i forlade Synderne /
 dem ere de forladne / oc huilcke i beholde
 dem / dem ere de beholdne.

✠[*]*✠

II. **B**Arven / met sine Papister oc Jesuiter / lære / at mand skal paatælde de affdøde Helgen / at være Patroner, Advocater, Falskmand oc Negler e mellem Gud oc dennem / vdi den meening / at Gud for deres intercession oc forbon skyld / forlader dennem deres Synder oc bliffuer dennem naadig oc Barmhertig / som Petrus Lomb. lib. 4. dist. 45. formelder. Beskue Concilium Trident. Sess. 9. Huorvdi oc befalis / at tiene oc forære de døde Helgens reliqvier oc døde Breen; som skulle haffue nogen Guds Doms krafft hof dennem / til at giøre Helbred oc forlade Synden / De derfor ære de/ Neye oc Boctte de hendøde helligen.

III. **S**Di Passuedommet stiller mand sine Bonner til adtskilige Helgen / besønderlig til Zomfrue Mariam: at hun vil være dem naadig / oc meddeele dennem baade det Vlandes Elij E lige

† **I** Btherus med sine Mugsburga
 II. **E**vangelliste Bekendere / bevis
 se oc lære aff Guds Ord // mand alleene
 skal kalde paa Gud / ved sin Eenbaar-
 ne Son Christum IESUM / sand Gud
 oc Mand / oc hannem alleene dyrcke
 oc ære. Distigeste vdi all nød oc gienvordigs
 hed oc saa vdi Døden / søge hielp / trøst oc bis-
 stand hoff hannem / som schreffuet staar / Exod.
 20. Deut. 6. Psal. 50. Matth. 4. & 11. Joh.
 14. Rom. 1. 3. 10. 1. Tim. 2. 1. Joh. 2.
 Act. 4. Eph. 3. **I**hi **I**ESVS Christus
 er vor Eeniste Advocat oc Talsmand hoff
 Gud / oc wi haffve ingen anden behoff. De
 ære desligeste de hendøde Helgen icke anders
 ledis / end med en ærlig oc hæderlig begraffuel-
 se / som wi haffue Exempel, 2. Reg. 23.

III. **I**Btheraner der imod paakal-
 de icke nogen affdøde Helgen/
 men stille deris Bønner alleene til Gud/
 den hellige holløffuede Trefoldighed /
 † Effo

A lige oc Legemlige gode? Ja endeligen bes-
giere de / at hun vill annamme deres Siele /
paa det sidste . oc føre dem til Himmerige / som
wi ex Psalterio Divæ Virginis , Venetiis im-
presso , per Johannem de Hallis , haffue at
læse. De bruge deres Pater noster baand /
ex opere operato , at bekomme Guds Bøns-
skab oc Salighed / med det lange Litania / Ave
Maria ; Salve Regina cœli , oc andre Affguds-
diske Bønner til Helgen stillet / etc.

IV. **B** Apistierne henwise folcket til
deres egne gierninger / at
vandre Pillegrims gang / at begiffue sig
i Kloster Orden / der sammesied at Ca-
sties oc plagis / horas at læse oc deslige
menniskelig paafund / hvor ved de kun-
de fortiene oc forhuerffue Himmerige.
Bonaventur in Sentent. lib. 4. distinct. 15. Pe-
trus Scotus in assertionone Cathol. de bonis
operibus. Thi de beraabe dennem alle paa det

† Effer Guds befalning: Du skal tilbede Gud din HERR / oc tiene hannem alleene. Deut. 6. Matth. 4. oc effer Konning Davids Sijl: huis Psalter er stilet til Gud i Himmelen / om hielp oc bistand / vdi nøden / lifft oc Døden; I det hand alleene sætter si haab til Gud oc til hans Faderlige barmhertighed / oc befaler hannem om siel / sin Siel til troer hænde; vdi den 31. Psalme siger David: HERR / i dine hænder befaler ieg min Land / du hæffuer mig forløst / Du trofaste Gud. Det samme gjorde oc Christus self paa Kaarsens gallie: Sanct Stephan gjorde oc det samme / der hand sagde: O HERR IESU anamme min Land / Act. 7. Joh. 16. Siger Christus. Dersom i bede Faderen om noget i mit Naamn da skal hand giffue Eder det.

IV. **¶** Btheranerne aff den hellige
¶ Schrifft der imod lære / at
 IESUS Christus hæffuer betald oc fyldest
 gjort for alle Verdens Synder /
 foruden voris fortienisse oc gode gier
 † ninger

Handet Capitel vdi Santi Jacobi Epistel / fordi
der findis ingensted vdi den hellige Bibel / nos
gen at være bleffuen Salig / foruden gode gier
ninger / vden Røffueren paa Kaarffet. Luc. 23.
Men effterdi Christus selffuer saaledis døms
mer: De skulle icke alle som sige til mig H Er
re H Erre / indgaa i Himmerigis Rige / men
de som giøre min Faders villie i Himmelen.
Det er / giøre huad hand befaler i sin hellige Low
oe Bud. Derfor vil Christus belønne gode
gierninger paa Dommecdag. Matth. 25. De
dette er deris fundament huorfore de stole saa
hart paa deris gode gierninger.

V. **B** Apistier prædicke oc lære /
Jesu Christi legeme oc blod /
at vddeelis oc være tilsiæde i Sacra
mentet *per transubstantiationem*, i saa
Ev I maag

7 gier
affla
der vd
om w
te Chu
ne sig
si vær
Salig
Wful
Tom
7. C
i kiend
got tr
ninge
gaat
den æ
Dog
leffue
vil sig
at G
haffu
bliffu

V.

7 gierninger: Dog skal mand derhoff icke
 afflade at giøre gode gierninger / oc søffue sig
 der vdi / som rette troens fructer oc kiendtegn /
 om wi ellers ville kaldes Guds Børn / oc røets
 te Christne: Men alligevel skal ingen formeets
 ne sig / med sine gode gierninger / foruden Chris
 sti værdshyd oc fortieniste / at kunde bliffue
 Salig. Thi voris beste gode gierninger ere
 Vfuldkomne / Esaia 45. Rom. 4. Lutherus
 Tom. 5. German. jenenli fol. 298. Matth.
 7. Siger Christus: Paa deres fructer skulle
 i kiende dennem (Som ere Guds Børn /) et
 got træ bær god fruct etc. Troen oc gode giern
 inger skulle følgis ad / om alting skal ree til
 gaac / effterdi de som giøre ilde / skulle indgaa i
 den ævige Ild oc Hellsuedis pine / Matth. 25.
 Dog huad ville wi sige? Naar mand icke længer
 leffue kand / da beklager sig fast mangen Mand /
 vil sig da til Gud giffue. Jeg frycter Sandelig
 at Guds Naade / som hand stedse spottelig
 haffuer forsmaad / vil neppelig offuer hannem
 bliffue.

V. **S** Vtheranerne troe / prædicke
 Det lære / det hellige hoiværdige
 † Altar

¶ maade / naar en Præsi eller *Sacrificiu-*
lus consecrerer Vinen oc Brødet paa
 Altaret. At det da *permuteris* til Jhesu
 Christi sande legeme oc Blod. Huor
 paa de annamme Sacramentet at være Jhesu
 Christi sande Legeme oc Blod / til deris Syn-
 ders forladelse. Deris Messe - præster oc
 Muncke crucifigere Christum paa nye vdi
 Messen / gjøre der aff et Offer for de leffuendes
 oc døde / ja oc saa dennem som ere in igne pur-
 gatorio eller Skærs-Ild / der met at forløse.
 De recke oc Almuen / finita consecratione,
 alleeniste Brødet: Men Kalcken met Vinen
 dricke de selffue. Indslutte oc Sacramen-
 tet vdi Nonstranken / oc bære det om / aff Alm-
 muen at tilbedis / mandato, non Christi,
 sed Martini Pontificis, anno Christi 1419.
 Mand fand her om læse Trident. Concil.
 Sesl. 3. cap. 3. Catechis. Rom. pag. 407.
 Gerhard, Buszum de Sacrament. Francis-
 cum Agricolam pag 119. Huo det
 icke vil troc.

¶ VI. Paa

† Altarens Sacramente / som er vor
 HERRIS Jesu Christi / sande Legeme
 oc Blod / vnder Brød oc Vijn / at vds
 deelis alle angerfulde Hierter oc bodser
 dige mennisker / til Syndernis forlas
 delse / oc hans hellige Døds oc pinis i
 hukommelse / *Matth. 26. Marc. 14.
 Luc. 22. Joh. 6. 1. Corinth. 11. effter Luthe
 ri Catechismi forklaring. De meddeele oc
 saa vel Almuen / som Klerckeriet begge parter /
 Brødet oc Christi Legeme / Vinen oc Christi
 Blod / effter Christi vdernekkelige befalning oc
 indstiffelse: Tager dette hen / oc æder det:
 Item: Dricke alle der aff etc. De lade
 dennem oc der mee nøje / at Christus / det saa
 ledis haffuer forordnet / oc ingensids befaleet
 det at skulle ombæris i Process, eller tilbedes /
 meget mindre / at den meenige Almue icke hør
 at annantme Kalcken med Vinen / saa vel som
 Klerckeriet / derfaare ansee de meere Christi end
 Pawens mandat oc befalning. *Elementa e
 nim sunt Panis & Vinum: Sed cum Pane &
 Vino simul res alia præstantior, quæ est cor
 pus & sanguis Christi, non naturali, locali aut
 Capernaitico modo, sed cœlesti, divino in
 † effabili**

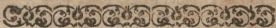

VI. Papisierne saaregiffue / at
 Wennisernes Stale / naar
 de vdfare aff Legemet / kom
 me for det forsie / *ad ignem purgatori-*
um, det er / vdi Skærs- Ild (er en Bads-
 stue i Helffoedis forborg) at skulle pur-
 geris oc reengioris. Huor vdfaff de kunde
 forhielpis formedelst Pavens Affladts-bress-
 ue / Vigilier / Siælemesser / Siælegaffuer /
 Allisser / Pillegrims Reiser / etc. Huilket
 kostet i gamle dage / Jorde gods / pendinge /
 Guld oc grøne Skoffve / huor vdfaff Muncer-
 ne ere bleffue veldige oc rige / oc endnu i Paff-
 vedømmet meget respectæris, actis oc æris.

VII. Papisierne bruge deris wiede-
 wand / som kallis *aqua lustralis*, til at
 bespreng

† effabili & inperuestigabili modo in mysterio dispensatur.

VI. **L**utheranerne vide aff ingen Skars-ild / eller igne purgatorio at si ge / thi intet der om fundis streffoet / i den hellige Bibelste Schrifft / haffuer oc ingen fundament i Guds Ord. Men er en Hedenste Fantasie oc Diet / huor met Christi værdskuld oc forstieniste foræctis / oc er ic kun Drømmet oc paas fundet aff Hedningerne: Platone, Homero, Virgilio, Ouidio oc Luciano. Thi naar Siælen vdfar aff Legemet / da farer hun enters til Himmerig eller Hellsvede Joh. 3. 5. 2. Thess. 4: I Hellsvede er ingen forløfning / som den rige mands Exempel nocksommelig Luc. 16. vdvijser oc tilkiende giffuer. Sap. 3: De Retfærdigis Siæle ere i Guds vold / oc ingen pine rører dennem meere.

VII. Lutheranerne vide aff ingen saae
† dan

U sprenge oc afftoe dennem aff deris
 Synder. De haffue oc saa wied Salt/
 Dlic oc Vrter. Saa døde de oc saa liuf / Kloet
 met samme Bied-vand / som effter deris mee-
 ning / forjager Torden / Liunet / Dieffuelen /
 ja Fanden selff / Si credere fast est.

VIII. Pawen forbiuder Præsten oc
 gandste Clerckeriet Ecetstæb oc at haff-
 ue hustruer oc cetequinder / aff den Aar-
 sage / at Præste-gield / Kircke-jord oc intrader
 icke skulle bliffue distraheret oc forkommet /
 Successoribus legitimè intrantibus, til skade
 i fremtiden / item / at de kunde roeligen Stude-
 re, oc forrætte deris Embede. Thi Zantip-
 pa, Jesabel oc Biengerd ere farlige Creaturer
 at dragis met Catechis. Rom. pag. 52.
 Concil. Trident. Sess. 8. Can. 8. & 9. Innocen-
 tius Papa circa annum Christi 405. Forbød
 Clerckeriet / at haffue hustruer oc cete-
 quinder Epistola 2. Innocentii.

✠ (††) ✠

U Papi

deris
Salt/
Kloet
s mee
fuefen/
† dan Phantafie / Thi I E S V Chri
fti Guds Sons Blod gjør off reen aff
Alle vore Synder. 1. Joh. 1. item 1. Pet. 1.
Derfaare lade de Paven / met fine Jesuiter / ras
Bede Runcke oc Nonner beholde deres Wies
band / faa lenige dennem lyfter.

en oc
haff
n Aar
trader
mmet/
il skade
Stude
Zantip
eaturer
. 52.
nocen
Forbød
recte
VIII. Luther Evangeliske prædicant
tere oc meenige Clerckerie / rette dennem
effter Guds ord / Bud oc Befalning
Eph. 5. Hebræ. 13. 1. Corinth. 7. 1. Timoth.
3. 1. Corinth. 9. Tit. 1. Effterdi Gud siger:
Det er icke got at Mennifket er cené / Genes.
cap. 1. væ soli siger Salomon. Pellere dum
poffis facili medicamine morbum, I pete
Coniugium. Thi det er Guds villie / eders
helliggjørelfe / at i ftulle fly horeri / oc huer
iblant eder ftal Vide at Beholde fie Kar / i
helliggjørelfe oc ære / Icke i begerlig
attraa / fom Hedninge / der icke vide
aff Gud / 1. Theffal. 4.

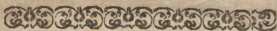

Papi

S

† Lutheræ

IX. Papisierne holde faste oc faste
dage / paa besønderlige dage oc tider
til at æde flest / fisk / smør / Ost / Eg etc.
Varietas delectat. Søndag / Tisdag oc Tors-
dag ere deputerede oc forordnede til flest oc
Kjødmad etc. Mandag / Onsdag / Fredag
oc Løffuerdag kaldis fiskedage / fordi de æde
fisk / som er deris fornemste spise / paa samme
dage. De faste vnder tiden den gandske dag
der mee at spæge Legemet / oc tage sundheden
act.

X. Papisierne lære oc befale at
mand skal troe oc annamme alt huad
den Catholiske Kircke for gaat anseer oc
befaler / huad heller det findis skreffuet i Bi-
belen / eller ick. Thi (sig de) huorfaars
icke? Findis dog ingensteds skreffuet i Bibel-
len / at mand skal døbe de smaa w-myndige
Børn / sørend de komme til deres fornufftige
Aar oc Alder / oc er dog Guds villie oc bud / at de
skulle annammis. II. I den gandske Bibel
findis ingensteds / at Christi Legeme oc Blod /
A sub

IX. Lutheranerne acte slet intet om
 saadan Papisiste Faste / effter som de for-
 nemme den rette faste at være/at sky oc slye Synd
 de Ondskab / oc at leffue ærlig / Christelig oc
 tuctig i Verden : Gud giffue det maatte saa
 være / oc mand icke vilde følge Sardanapali
 Bud oc Regel :

E de, bibe, lude, rerum præsentibus exple
 Deliciis animum, post mortem nulla vo
 (luptas.

X. Lutheranerne troe oc annam-
 me aldeelis intet aff det / som ingen fun-
 dament hassuer vdi Guds Ord /
 huad heller Paven i Rom det hassuer paalage
 oc befalet / eller Munkene det hassue drøme
 eller Dietet / men huad som Concordeer met
 Schrifteen det annamme de gierne / effterdi den
 hellige Christelige Kireke er Columna verita-
 tis, item, Custos & testis veræ interpretati-
 onis, Derfaare forætte de icke modwilligen
 Orthodoxam antiquitatem, som Avgustinus
 in prologo lib. 3. de Trinitate, oc til fiende
 giffuer men. Sij * annamme

I sub specie panis & Vini, skal yddeelis oc annamnis i Sacramentet dog brugis oc annamnis det i saa maade. III. Huereken i det gamle eller nye Testamente findis vdrtyckeligen/ a. den hellige/ velsignede guds Moder Maria/ er bleffuen en reen Jomfrue / effier den tid at hunn haffde fød Christum til Verden. Alligevel haffue alle Christne troet / oc troe endnu at Maria haffuer voeret / er bleffuen / oc er endnu / ante partum, in partu & post partum, een Kyft oc reen Jomfrue. Huorfaare de haffue hørt det saaledis oc vdrtyckeligen i Sandheden fortælle / aff de hellige 12. Apostler / som oc bekiendis vdi voris Treis Artickler. III. Guds Søn **JESVS** Christus haffuer selfuer ingen Evangelia skreffuet / icke heller befalet sine Evangelister oc Apostler noget at skriffue / men alleeniste at prædicke oc lære. Ergo: Skulle mand icke troe det de haffue skreffuet / som er den ewige Guds Sandhed. V. Sanct Andreas, Thomas, Bartholomæus, Philippus, Matthias, met andre Apostler oc Christi Discipler fleere / haffue intet schreffuet / huor aff mand veed at sige / men alleeniste / effier Christi befalling / prædicke oc lærde mundeligen / dog haffue deres Tilhørere / ans

A nam

*
 nam
 fula
 nihil
 puli
 tener
 den s
 ler fo
 samp
 effter
 nend
 cont
 hort
 tui v
 non
 tiam
 Det
 Sal
 athu
 Tro
 der /
 bedr
 den s
 forn
 døm
 se in
 cur

*

Lutheri Kratteborst.

namme oc efftersølge Avgustini raad ad Casulanum Epist. 56. In his rebus, de quibus nihil certi statuit Scriptura divina, mos populi DEI vel instituta maiorum, pro lege tenenda sunt. Det er: I de sycker i huilcke den hellige Schrifft intet vist haffuer budet eller forbudet / Skal mand den Christelige Kirckis sampt de hellige Fædris Ordning oc institution efftersølge. Item: Una saluberrima regula tenenda est, ut quæ non sunt contra fidem neq; contra bonos mores & habent aliquid ad exhortationem vitæ melioris, ubicunq; institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solum non improbemus, sed etiam laudando & imitando sectemur. Det er: Mand skal efftersølge denne Geniste Saliggjørende oc sunde Regel / wijs oc maade at huad som icke imodstræber den Christelige Troe / icke heller er imod gode oc tuctige Sæder / som oesaa haffuer nogen formaning til et bedre Liffuis fremdragelse / huor som heldst wi den see at indstiffis / eller indstiffede at være / fornemme / den skulle wi alleeniste icke fordomme / men end oesaa met roes oc berømmelse imitere oc efftersølge.

Saa siger oesaa den hellige Cyprianus: cum consuetudini veritas suffragatur, ni-

S iij

* hil oport-

¶

Pawens Sautee.

nammet oc troet deres Prædickē oc Lærdom /
 for vden bress oc Segel. Huorfaare ? Thi det
 vaar Christi befallning / at de skulle saa giøre
 Matth. 28. VI. Det hellige Nye Testamēts
 te / er lang tid effter Christi Himmelfærd schreffs
 uet oc publiceret, oc beslutter Sanct Johans
 nes sit Evangelium Cap. 20. Iesus gjorde
 oc mange andre Tegn / som icke ere schreffne i
 denne Bog etc. Lege Epistolam Johannis
 cap, 2. & 3. Item 1. Corinth. 11. 2. Thes. 2.
 paa huilcke stæder findis mēgit got / som Apost
 lerne haffue stiftet oc forordnet / effter Christi
 Himmelfærd / huilcket (maa stee) dennem aff
 Christo tilforne icke vderlyckeligen vaar befalet.
 VII. Qvæstio : Huo døbte Christi Apostler
 Rand mand nogen sted læse der om i Schriff
 ten ? Deer dog ingen tuiffel paa / at eff
 ter som de skulle døbe andre / de is
 selffuer maatte være døbte,

¶ (††) ¶

¶

¶ Papte

*
 hil oportet firmitus teneri. Det er: Naar en
 Ordning oc sedwane er funderet paa Guds
 Ord oc Sandhed / skal mand intet visere troe
 end den.

DEVS enim est DEVS ordinis non con-
 (fusionis.

De For det første / huad Daaben er anlans-
 gendis / døde Lutheraner de smaa Børn / som
 Christus til sig kalder / at være metarffving til
 det ewige Liff saa vel som Papisterne.

De troe oesaa oc annamme (som tilforne er
 sagde) Christi sande Legeme oc Blod sub specie
 panis & Vini: Det hellige Altars Sacramentis
 vddeelelse. Troe oesaa at Maria haffuer været
 oc er en reen Jomfrue ante partum, in partu &
 post partum, effter voris Christelige trois
 liudelse. Troe oesaa ydermeere al den deel
 de hellige fire Evangelister oc Apostler haffue
 skreffuet oc effterladt / at være Guds ewige
 Sandhed / huor ved de ville lessue oc Døe.
 De enddog icke findis noget som Sanct Andre-
 as, Thomas, Bartholomæus, Philippus,
 Matthias &c. skreffuet haffue / saa troe de
 dog / at de haffue prædicket det hellige Evange-
 lium / oc vejen til Salighed. De huad de haffue
 ue skicket oc forordnet / roet at være. Endeligen

XI. Papister ville at Clerckeriet oc
 de som tiene Altaret / oc forrette Guds
 tieniste / skulle nyde Kirckens Geislige
 gods oc præbender. Thi huad som aff
 gode Christne er giffuen til Guds Ære en gang
 skal ewindeligen bliffue der hos / oc icke forans
 dris eller anvendis til nogen verdslig brug.

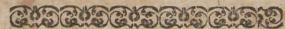
Gjøre saaledis skilsmis mellem det geistlig oc
 verdslig Regimente / at det Geistlig Regiment
 icke Reguleres med Vasspiudet / etc.

Jøre derfor store Klagemaal offuer dennem
 som der imod gjøre / Sigendes :

*Quas sacras ades pietas construxit arorum ,
 Has nunc posteritas devastat more luporum :
 Ecclesias Domini quas fundavere parentes ,
 Perdere nituntur nati pietate carentes .*

* at de ere døbt/ oc haffue døbt andre/ som Christus
 Iesus haffuer befalet dennem.

XI. Mod denne Punct oc Papi-
 stiske saaregiffuelse/ vil ieg skriffue oc
 satte Lutheri protestation oc egne Ord/
 vdi hans forklaring offuer det 47. Ca-
 pittel vdi Moisi Forste Bog / liuden-
 des som effterfølger?

Dis ist ein trefflicher Text / den man sonder-
 lich wol mercken soll. Den was jekt zur zeit
 wir Deutschen gedenden / oder was wir für
 Leüte sind / weiß ich zwar nicht. Das ist ia ges-
 wiß / das im Natürlichen vnd Göttlichen Recha-
 te also verordnet ist / das / die dem Altar dienen/
 auch vom Altar leben sollen / wie Paulus 1.
 Corinth. 9. saget: Wißet ihr nicht / das / die
 pyffern/essen vom Opffer / vnd die des Altars
 pflegen / geneisen des Altars. Also hat auch der
 Herr befohlen / das / die das Evangelium pres-
 digen / sollen sich vom Evangelio nehren. Vnd
 an diesem Ort ist im Text mit grossen fleiß ge-
 schrieben / vnd zum andern mahl wiederholet /

I v

das

Das den Priestern in Egypten / ihr sonderlicher
bescheiden theil verordnet vnd benandt gewesen
sey / das sie ihr Feldt nicht haben verkauffen
durffen. Darumb sag ich / ist das ein sehr schö-
ner Text / aber wir folgen ihm nicht nach / vnd
lassen denselben in Deütschlande nicht zu.

Wann nicht noch des Raubs auß Egypten
vberblieben were / so wir dem Pappst geraubet
haben / so müsten wir woll alle hungers sterben /
den es ist keine Stadt oder Fürstenthum / die
ihre Priester nehren vnd vnterhalten / vnanges-
sehn die schwere arbeit / dazu der fleiß vnd trewe
Dienste / fromme Gottselige Pfarhern vnd
Seelsorgern haben vnd vorrichten / vnd wo sie
solten vnterhalten werden / von der zulage dess
gemeinen volcks / so wurden sie warlich ärmlich
vnd kümmerlich leben müssen. Darumb sa-
ge ich noch / das wir genhret werden von dem
Raube Egypten / so vnter dem Pappstum ist
gesamlet worden / vnd wird doch dasselbige
so da von noch vbrig ist / von der Obrigkeit auch
hinweg gerissen. Die Pfarhern vnd Schu-
ler werden beraubt / nicht anders / als wolten
sie vns Hungers sterben lassen wird es also be-
stehn / so wird mans wol sehn.

Pharao der Köning in Egypten wird
am

am zukünfftigen Jüngsten gericht auffstehen/
vnd wird die Fürsten vnd Obrigkeit in Deütsch-
land verdammen / darumb / das er seine Preis-
ster in Ehren gehalten vnd genehret / sich auch
an ihren Gütern nicht vergriessen hat / so er
doch dieselbigen / vermüge des Contracts / so
im Lande rechtmessig auffgerichtet war / hette
mögen zu sich in seine Gewalt nehmen / sondern
ergibt ihnen Freyheit / vnd verordnet inen das
zu / ein benandt theil Getreyde vnd Speise / da-
von sie ohn all ihren Schaden gelebet haben
welchen wolt ihr mir nu geben vnter allen Kö-
nigen vnd Deütschen Fürsten der diesem Phas-
rao gleich sey?

Gott wil haben das / der vnterrichtet wird
mit dem wort / allerley Guts mittheilen soll /
dem / den ihr vnterrichtet / Gal. 6. vnd Paulus
setzt dajelbst noch eins hinzu / vnd sagt: Ir-
ret euch nicht / Gott lest sich nicht spotten /
Desh gleichen sagt auch Christus zu seinen Ap-
osteln / Luc. 10. Wo ihr in ein Haus kömpt /
in demselbigen bleibet / esset vnd trincket / was
sie haben / den ein Arbeiter ist seines Lohns
werth. Was sollen wir aber thun? Sie ha-
ben vnd hören vns nicht gern / vnd wen wir
auch vnsern zuhörern gleich wolten Besoldung
vnd

vnd gelt zugeben / so wil man vns doch nicht
gern weder hören noch leiden. Was man
vnserm Herrn Gott nicht gibt / das gebe man
dem Teuffel / wie man saget / Quod non tol-
lit Christus, tollit Fiscus, wiltu dem Schüs-
ler nicht geben / so gib Bruder Beit vnd
Scharhansen / die es mit hauffen verschwenden
vnd nehmen / 10. 30. 50 Sold auff ein mahl
Da man Got zu Ehren / vnd zu vnser Seelen
Heyl vnd Seligkeit / einem armen Schuler
oder Deiner deß worts / nicht gern einen Gros-
schen geben will / da wirstu hernach einem Gottes-
losen Arigesknecht vnd dem Satan selbst
tausend Gûlden geben müssen. Hæc ille
Hermet er Lutherus nock som-
meligen vnd skyldt.

Den XII. Psalme / *Saluum me
fac Domine, &c.*

Somer et Klagemaal offuer alle falske Riets-
ters vold oc løgn / mod Guds Ved. De
trøst om Evangelii fremgang.

Gud aff Himmelen see her til /
De lad dig det forbarne /
Gantske faa da ere dine Tienere til /
Besuigne ere wi arme /
Dine Ord vil mand ey giffue maect /
De Troen er sket gantske forlat /
Hoff alle Menniskens Sønner,
De lære idel falsk oc suig /
Huad deris Visdom paafinder t
Deris hierte er ickle sandrectelig
Til Guds Ord ae forkynde:
Den ene vil dette / den anden vil det /
Bedrage off met Menniskens søet /
De sitnis dog hellig vdbortis.
Gud vil den Schrifte med roden oprycke
Som falsk hellighed off lærer :
Der til deris Tunge stolt obenbare
Taler stort / wi ville off verge /
Wi hassue Roet oc maect i haand /
Huad wi beskriffue det skal gaa frem.
Huem er den der off vil straffe?

De

Den

Derfor taler Gud / Jeg vil opsee /
De arme leggis fast øde :
Deris suck oc sorrig de mig betee /
Jeg vil deris kæremaal høre.
Mine Salige Ord de skulle nu frem /
Begærlig de annamme dem /
Paa dem de arme sig trøste.
Mand præffuer Sølf met ilden vel /
Saa vorder det klart befundet :
Paa Guds Ord mand vel voete skal
Disligest i alle stunde.
Det vil met Kaarsit bestemis bæst.
Saa lærer oss den hellige Lest /
Dets krasse lueter i alle Lande.
O milde Gud beuare dine ord
Fra alle falske Lærer /
At alle wi her sammen bo
Du vilt vor bestemmer være.
De Guds forgangne monne du her finde /
Die solet acte de nu ossuer at vinde.
O Gud forbiud dem det / Amen.
Vere være dig Fader euindeligh /
De Christ din Søn vor Herre /
Der til vor trøster den hellig Aand /
Aff Hiertet wi det begære
Giff oss din naade oc styrck vor tro /
At wi tilsammen met kjerlighed bo /
Iit sind esser din villie.

Disse

**Disse Effterschreffne Psalmer haffue
været brugelige vdi Passuedommet for
Luthert tide.**

Dies est latitia in ortu regali &c.

Veni Redemptor Gentium &c.

A solis ortus cardine, ad usq; terra limitem &c.

Resonet in laudibus, cum iucundis placibus &c.

In dulci iubilo: Siunge oc wi ere froe etc.

Puer natus in Bethlehem &c.

CHRISTE qui lux es & dies &c.

Alleeniste Gud i Zimmerig etc.

Kyrie Eleison &c.

Wi troe allesammen paa en Gud etc.]

Christ stod op aff dode.

O Lux beata Trinitas.

Veni Sancte Spiritus &c.

Veni maxime Spiritus tuorum &c.

Puer nobis nascitur in ortu regali.

Dauids psalter at siunge etc.

Maria Loffsang: Magnificat &c.

Zacharia Loffsang.

Simeons Loffsang.

Credo quod Redemptor meus vivit.

Jam mæsta qviesce qverelâ.

Media vita in morte sumus.

**Disse forstreffne siungis endnu i vortis
Kircker oc Menighed.**

Disse

Disse

Diffe Effermeldte Psalmer oc Piønne Loff-
sange haaffuer den dyre Guds Mand Lutherus seiff-
uer giort oc sammenstreffuet oc paa Tydste Tuna
gemaal vdi sin psalme-bog ladet prante.

De Ti Guds Bud / sangvijs.

Christum wi skulle loffue nu.

Loffuet vare du IESV Christ.

Fra Himmelen høyt Komme wi nu her.

Fra Himmelen Kom den Engle Skar.

Simeonis Loffsang.

Christ laa i Dødsens baaende.

Den paaskepsalme: Iesus Christus er vor Frelser

Iesus Christus er vor Salighed.

(mand.

Kom Gud Skaber O Hellig Aand.

Kom Hellig Aand O Herre Gud.

Nu bede wi den Hellig Aand.

Gud Fader bliff du nu met oss.

Fader vor i Himmerig.

Christus Kom sielf til Jordans flod.

Gud vare loffuet altid oc benedidet.

O Gud aff Himmelen see her til.

Saa taler den wyse Mund.

Vor Gud hand er saa fast en borrig.

Nu er oss Gud mistundelig

Vaare Gud icke met oss denne tid.

Vden Herren opholder vor Huus oc gaard.

Aff dybsens nød raaber ieg til dig.

Beholt oss Herre ved dit Ord.

Sorlan oss met Fred naadelig.

Vat glad oc froe all Christenhed.

Men wi l: ffue paa Jorden her.

Te Deum Laudamus; O Herre Gud wi loffue dig!

wi bekiende etc.

Titantien.

De andre psalmer som findis i Lutheri psalmeBog/

ere off andre ratsindige Mand colligerede oc

sammenstreffue.

Kjøbenhavn Aar 1628.

loff
loff
una

elfer
mand.

dig!

Bog/
oc

det 41573

619.